

Színház- és Filmművészeti Egyetem
D.L.A Képzés
Mesteri Pályamunka

Műsorvezetés a gyakorlatban

Fejezetek egy kezdő rádiósoknak és televíziósoknak szóló
kézikönyvből – factual-műsorok vezetéséhez

Témavezető: Vitray Tamás

Készítette: Máté Krisztina
Bárdos András

Budapest, 2003.

Tartalomjegyzék¹

1. Bevezetés	2
2. Objektivitás, szubjektivitás, pártosság és pártatlanság a gyakorlatban (Bárdos András)	4
3. Az újságírás alpműfaja: a hír (Bárdos András)	12
3.1 A hírhez való viszony	15
3.2 A hír beszerzése	18
3.2.1 A hírforrás	21
3.3 A hírszerkesztés alapszabályai	25
3.3.1 A hírszerkesztés legfontosabb etikai szabályai	25
3.3.2 A hírszerkesztés a gyakorlatban	26
3.3.3 A hírsorrend	29
3.3.4 Hírműsorok	35
3.3.5 A hírperiódus	37
3.4 A hír nyelve	40
3.4.1 Az elektronikus újságírás nyelvi típushibái	41
3.4.2 A beszélt és az írott nyelv közötti különbség	45
4. Az elektronikus újságírás műfajai	51
4.1 A tudósítás műfajcsalád	51
4.1.1 A tudósítás (Máté Krisztina)	59
4.1.1.1 A tudósítás, mint beszámoló alműfajai	59
4.1.1.2 A tudósítás, mint beszámoló részei	59
4.1.2 A riport	
4.1.3 Az interjú	
4.2 A publicisztikai műfajcsalád	

¹ A tartalomjegyzék a tervezett kézikönyv teljes vázlata. A vastagon jelölt fejezetek a Mesteri Pályamunka részei.

5. Egy lehetséges műsor elemei	
5.1 „Rögzített”	
5.2 „Külső”	
5.3 „Stúdió”	
5.3.1 A felkonfok (Máté Krisztina)	62
5.3.1.1 Felkonf a hír-jellegű műsorokban	62
5.3.1.2 Felkonf a magazin-jellegű műsorokban	63
5.3.2 Stúdióbeszélgetések	
5.3.3 A produkció	
6. Az elektronikus újságírás főbb szereplői	
6.1 A műsorvezető és viselkedése (Máté Krisztina)	69
6.1.1 A műsorvezető, mint látvány	70
6.1.2 A műsorvezető viselkedése kamerán kívül	75
6.1.3 A műsorvezető viselkedése kamera előtt	78
6.2 A riporter (Máté Krisztina)	83
6.2.1 A riporter funkciója, célja	85
6.2.2 A riporter típusai	86
6.2.3 A riporter és a riport alanyai	88
6.3 A műsor szerkesztője és felelőssége	
6.4 A rendező	
6.5 A researcher	
7. Melléklet	93
7.1 Kerülendő kifejezések gyűjteménye	93
7.2 „Torgyán József a Jó reggelt Magyarországon!”	100
7.3 „Pálffy István és Selmeczy Gabriella kiflis beszélgetése”	101
7.4 Nika György „bakija” az Objektívben	104
7.5 Kern András „száműzetése” a stúdióból	105
8. Tézisek	108

8.1 Tézisek magyarul	108
8.2 Tézisek angolul	109
9. Önéletrajzok	110
9.1 Máté Krisztina	110
9.2 Bárdos András	110
10. Felhasznált irodalom	111

1. BEVEZETÉS

Általános nézet, hogy a televíziós szakma nem tanítható.

Elleshető, gyakorolható, kikísérletezhető, de nem tanítható és nem tanulható. Ellentmond ennek a Színház- és Filmművészeti Egyetem tíz éve létező stúdiója és ellentmondani látszik ez a Pályamunka is.

Állításunk szerint ez a szakma megtanulható és űzhető elfogadható szinten – rendkívüli tehetség nélkül is.

Mesteri Pályamunkánk kísérletet tesz arra, hogy rendszerbe szedje és bemutassa a rádiós és televíziós műsorvezetés legfontosabb szabályait – a factual-műsorokban. Természetesen felhasználva a nemzetközi szakirodalom egy részét – merthogy magyar szakirodalom műsorvezetőknek nem igen van - mégis alapvetően saját tapasztalatainkra alapozva.

Sok ezer órát töltöttünk el az ország legkülönbözőbb televíziós és rádiós stúdióiban, külső helyszíneken, sporteseményeken, tüntetéseken, a Parlamentben vagy árvízben a gátakon, iskolapadban és katedrán. Rendszerünket, definícióinkat többnyire magunk alkottuk és kísérleteztük ki elméletben és gyakorlatban, élő és felvett adásokban, vagy iskolákban, sok száz hallgató segítségével.

Belátjuk, a meghatározások egy része túlságosan is bátor, túlságosan is kategorikus és vitatható. De inkább vállaltuk a vitát, mint a semmitmondást.

A Pályamunka egy leendő rádiós és televíziós műsorvezetőknek szóló kézikönyv részeiből áll. Támponot igyekszünk adni a műsorvezető viselkedésével, öltözetével, a beszélt nyelvvel kapcsolatban, bemutatjuk milyen szerintünk a helyes újságírói attitűd, elemezzük minden megszólalás alapját, a hír és a hírszerkesztés szabályait, és igyekszünk leszámolni néhány babonával, érintve a nyelvezetet, vagy az oly sok tévhit által befolyásolt objektivitás-felfogást.

A dolgozat gyakran merít példát a sport világból. Ennek oka, hogy a sporthírszerkesztés és a sportközvetítés szabályai egyértelműbbek és nyilvánvalóbbak bármi másnál. Nem vizsgáljuk viszont a riporter tevékenységnek azt a részét, mely nem szorosan vett műsorvezetői feladat, bár sok műsorvezető riporter is egyben. Nem vállalkozunk arra, hogy rendet tegyünk a megannyi – sokszor kissé zavaros - műfaj

meghatározások között. Ezek a teljes kézikönyv majdani feladatai lesznek. A kézikönyv szándékai szerint nagyon is gyakorlati oldalról közelíti meg a műsorvezetői szakmát, a mindennapi munkához kíván segítséget adni, elméleti alapon.

Ilyennek tapasztaltuk, ilyennek látjuk a műsorvezetést – a gyakorlatban.

Máté Krisztina – Bárdos András

*„Minél sikeresebben teszünk eleget annak a feladatunknak,
hogy megkérdőjelezzük az elfogadott normákat, annál inkább
számíthatunk rá, hogy minket kérdőjeleznek meg.”*

(David Halberstam)

2. OBJEKTIVITÁS, SZUBJEKTIVITÁS, PÁRTOSSÁG ÉS PÁRTATLANSÁG A GYAKORLATBAN

Általános felfogás szerint az újságíró legyen objektív, pártatlan és természetesen - ezek megvalósításának feltételeként - független.

Gyakorlatból tudjuk, hogy Pécestől Debrecenig nincs olyan média-szakos egyetemista, nincs olyan gyakorlott rádióhallgató és televíziónéző, aki a kérdésre, szükséges-e, hogy az újságíró pártatlan és objektív legyen, ne vágná a választ: IGEN!

Az 1999-es visegrádi találkozó elfogadta az úgynevezett „Visegrádi jegyzőkönyvet”¹, amely magát a „Magyar rádiós és televíziós újságírók önként vállalt etikai kódexének” nevezi.

A jegyzőkönyv már körültekintőbben nyúl a kérdéshez, nem említi a kötelező objektivitást, említi viszont a pártatlanságot.

Így:

„A pártatlanságnak mind a közszolgálati, mind a kereskedelmi médiában érvényesülnie kell.”²

A Magyar Televízió etikai, szakmai szabályzata szerint:

„A riporter fapofa.

Rokonszenvét és ellenszenvét senkivel és semmivel szemben nem mutathatja ki – még akkor sem, ha ez csak az információk kicsalogatásának eszköze.”³

¹ A hír értékei című konferencián fogadták el 1999. decemberében.

² In: „Visegrádi jegyzőkönyv”.

De lássuk, igaza van-e azoknak, akik az objektivitást és a pártatlanságot az újságírás alapkövetelményének tartják.

Tegyük fel a kérdést különböző módokon:

1. Az objektivitás és a pártatlanság fontos eleme-e az újságírásnak?

A válasz természetesen: igen.

2. Szükséges-e, hogy az újságíró minden esetben objektív és pártatlan legyen?

A válasz természetesen: nem!

Sőt! Menjünk tovább!

3. Minden esetben megengedhető-e, hogy az újságíró objektív és pártatlan legyen?

A válasz most is: nem!

Ha a második kérdésre adott választ mértékadónak tekintjük, akkor kijelenthetjük, hogy az újságírás legalább egy /lehet, hogy több/ elemében a pártatlanság és objektivitás nem szükséges követelmény.

Ha pedig a harmadik kérdésre adott választ fogadjuk el, akkor kijelenthetjük, hogy bizonyos esetekben kifejezetten tilos!

4. Van olyan eset, amikor az újságíró objektivitásával és pártatlanságával hibát követ el?

A válasz: Van! Mégpedig súlyos, olykor helyrehozhatatlan hibát!

Mitől függ tehát, hogy ezeket a szentnek hitt követelményeket, sőt eszméket alkalmaznunk kell, vagy éppen el kell vetnünk őket?

Vegyük sorra:

- Mikor legyen az újságíró objektív?

---

³ In: A Magyar Televízió Etikai és Szakmai Szabályzata.

Először is: meg kell határozni az objektivitás fogalmát.

A Magyar szókincstár már a kérdésfelvetést is értelmetlenné teszi, hiszen szómagyarázatában az „objektív” egyszerre jelent „függetlent”, „tárgyilagost”, „pártatlant”.⁴

Az újságírás szabályai szerint azonban ezek a szavak külön jelentéssel bírnak, így maradjunk a szótár második magyarázatánál: „tárgyi, tárgyias, tárgyyszerű, szemléletes, világos, tiszta helyes...”

Objektív tehát annyit tesz: tárgyyszerű.

A tárgyyszerűség, tárgyilagosság fogalma a gyakorlott újságírók számára sem ugyanazt jelenti. Sőt! A legtöbb újságíró szerint: illúzió.

Lester Markel így írt erről⁵:

„A riporter, a legtárgyilagósabb riporter, összegyűjt ötven tényt. Ebből az ötvenből kiválaszt tizenkettőt, hogy bevegye a cikkébe. Ilyen módon figyelmen kívül hagy harmincnyolcat.

Ez az Első Szubjektív Döntés.

A riporter, vagy a szerkesztő eldönti, melyik tény kerül a cikk első bekezdésébe, ezzel azt fontosságban a többi tizenegy fölé emeli.

Ez a Második Szubjektív Döntés.

Aztán a szerkesztő eldönti, hogy a cikk az első oldalra kerül-e, vagy a tizenkettedik oldalra. Az első oldalon sokkal nagyobb figyelmet kap, mint a tizenkettedik oldalon.

Ez a Harmadik Szubjektív Döntés.

Így hát az úgynevezett ténytyszerű ismertetés három olyan döntés függvénye, amelyek mindegyike nagyon is emberi, és nem isteni módon születik.”

Egy másik példa erre Gary Atkins gondolata⁶:

„A viselkedés interpretálása nem a résztvevő, hanem a megfigyelő pozíciójából történik. A résztvevőről feltételezik, hogy elfogult, a megfigyelőről, hogy

⁴ In: Magyar szókincstár. Bp: Tinta Kiadó, 1998.

⁵ In: New York Times 1968.

⁶ Elhangzott A tömegmédia kérdései című előadáson, 1977-ben, a Prentice Hallban.

elfogulatlan és tényszerűbb. Az eredmény mindig egy el nem ismert és nem bíralt szubjektivitás, ami a tárgyilagosság leple mögé van rejtve.”

De:

Az újságírók Etikai Kódexe nyolc pontban ír a tárgyilagosságról⁷:

1. *Végső célunk az igazság.*
2. *A hírek közlésében a tapasztalt szakember másik célja a tárgyilagosság. Ez az a teljesítményszint, amire törekszünk. Tiszteljük azokat, akik ezt elérik.*
3. *Nincs mentség a pontatlanságokra és az alaposság hiányára.*
4. *A címeket az általuk kísért cikkek tartalmának teljes mértékben szavatolnia kell. A fényképeknek és a televíziós közvetítéseknek pontos képet kell adniuk az eseményről, nem helyezhetik a középpontba egy esemény kisebb jelentőségű, vele nem összefüggő mozzanatát.*
5. *A helyes gyakorlat világosan megkülönbözteti a hírtudósítást és a véleménynyilvánítást. A hírtudósításnak mentesnek kell lennie a véleménytől, és az egyoldalúságtól, és egy témát minden oldalról be kell mutatnia.*
6. *A szerkesztőségi kommentárok minden olyan egyoldalú állásfoglalása, ami tudatosan eltér az igazságtól, megsérti az újságírás szellemét.*
7. *Az újságírók felelősséget éreznek azért, hogy a közéleti eseményekről és témákról jól informált elemzést, kommentárt és szerkesztőségi véleményt közöljenek. Vállalják annak kötelezettségét, hogy ilyen anyagot olyan személyek adnak elő, akiket felkészültségük, tapasztalatuk és ítélőképességük alkalmassá tesz erre.*
8. *Az olyan speciális cikkeket vagy előadásokat, amelyek pártfogolnak valamit vagy szerzőjük saját következtetését és interpretációját tartalmazzák, ilyeneként meg kell jelölni.*

Mindezek alapján új kérdésünk tehát a következő:

- Mikor tilos az újságírónak tárgyszerűnek, tárgyiasnak lennie?

Vegyünk erre is néhány példát!

⁷ Hivatásos Újságírók Társasága: Etikai Kódex, 1973.

Megyesi Gusztáv így kritizálja az újságírók tárgyyszerűségét⁸:

„Ugyanígy a feloldódás, a tökéletes lebegés ígéretével hatnak a szombati híradók különféle ló- jelenetei. Azt ugyan már előre lehet tudni, különösen egy belpolitikai eseményekkel erősen megtűzdelt hét után, hogy hétvégén előbb-utóbb lovakat fognak mutatni a nagyközönségnek (...), miképpen azt is, hogy ezekkel a lovakkal Práger György fog beszélgetni.

De azt, hogy most konkrétan hány ló, és milyen ló lesz, s pláne, hogy milyen ménesből, továbbá, hogy effektíve mit kérdez majd tőlük a riporter (egyből pacinak nevezi őket, vagy a hűvösebb, de mélyebb „derék négy lábúak” formulával indít) az a legvégső pillanatig titok.”

- Tárgyszerű-e ez az írás?

A válasz: Semmiképpen, hiszen – ha más aspektusát nem is nézzük – a riporter bizonyosan nem beszélgetett a lovakkal.

Ez a kritika tehát nem felel meg az objektív újságírás követelményeinek, ha a szó „tárgyszerű” értelmét használjuk.

- Van-e mégis létjogosultsága ennek az újságírásnak?

A válasz: Természetesen van.

- Mi alapján írható tehát Práger Györgyről, hogy interjút készített egy lóval, ha nyilvánvalóan nem készített?

Vegyünk példának Fáy Miklós Kepes Andrásról írt kritikáját⁹:

„Különös megszállottsággal gyűjti be Kepes András pályájának mostani szakaszában a buktákat, rokonszenves higgadtsággal, derűvel és harmóniával bizonygatja, hogy látjátok, nem megy, nem nekem való, nem is nagyon érdekel.

Persze a bukásgyűjtögetésnek megvan az az előnye, hogy sokat nem kell harcolni érte, nem kell összeszorítani a fogat, halálba kínozni a velőt, hogy hogyan is lehetne korrekt módon megbukni, mondhatni magától megy az egész.”

⁸ In: Megyesi Gusztáv: A kötő ember. Bp: Új Génius, 1989.

⁹ Címe: Alig kevesebb a semminél. In: Élet és Irodalom, 2001.

- Tárgyszerű-e a kritikus írása Kepes Andrásról?

Hogyan volna az, hiszen nem tényeket sorol, hanem véleményt közöl.

Ugyanerről másnak, más lehet a véleménye. És éppen ez a lényeg.

A kritika ugyanis a publicisztikai műfajcsalád tagja, igazi vélemény-műfaj.

A vélemény nélküli kritikát recenzióknak, ismertetésnek nevezzük, vagyis a kritika, mint műfaj megvalósulásához elengedhetetlenül szükséges a vélemény, nevezzük más néven: a tárgyszerűtlenség.

A kritika, ahogy a publicisztika, a „nem tényújságírás” valamennyi fajtája a meglátásra, az álláspontra, a véleményre épül, vagyis nem a tárgyszerűsége.

Az objektivitás tehát - "tárgyszerű" értelmében - szükséges és elkerülhetetlen az úgynevezett tényműfajokban, másképpen a tudósítás műfajcsaládban elkerülhető, sőt az esetek többségében elkerülendő a szubjektív műfajokban, a publicisztikai műfajcsaládban.

Fontos!

NEM szükséges tehát, hogy az újságíró minden esetben objektív legyen.

- Mitől függ a szükségszerűség?

A válasz: Természetesen a műfajtól!

Tegyük fel most ugyanezt a kérdést a pártatlansággal kapcsolatban!

- Szükséges-e, hogy az újságíró minden esetben pártatlan legyen?

A válasz: Természetesen nem.

Az amerikai újságírás törvénye szerint:

„A sajtó pártatlanságának nem feltétele, hogy ne kérdőjelezzon meg dolgokat, vagy hogy tartózkodjék a véleménynyilvánítástól.”

- Minden esetben elfogadható-e viszont a pártatlanság?

A válasz: Nem és nem!

Van, amikor az újságíró pártatlansága egyenesen elfogadhatatlan.

Pl.: Szkinhedek megtámadnak egy színes bőrű diákot, összeverik, a diák kórházba kerül, a televízió pedig beszámol róla.

Ebben az esetben nem hogy nem szükségszerű a pártatlanság, de egyenesen tilos! Az újságíró nem helyezkedhet középre, a tettes és az áldozat közé.

Ebben az esetben állást kell foglalnia, mégpedig a legegyértelműbben.

Az állásfoglalás természetesen nem sértheti a hírszerkesztés általános szabályait.

Ugyanakkor nem feltétlenül alkalmazandó a „hallgattassék meg a másik fél”- elve, a szkinhedek érvei ugyanis nem csak a jó ízlést, hanem az alkotmányt is sértik, így nem képviselhetők.

Sajátosan magyar kifejezés a pártatlanság fogalmára a pártok közötti „középen állás”. Ez azt jelentené, hogy az újságíró számára az etikai erőteret a pártok szabják meg, neki pedig kötelessége ebben a – nyilvánvalóan állandóan változó térben - minden pillanatban középre evickélni. Ezt pedig nem szabad megtenni.

Pl.: A francia újságírók Le Pen, szélsőséges pártvezér megjelenése óta, így a 2002-es meglepően jó választási eredménye után sem voltak hajlandóak kommentár nélkül beszámolni Le Pen ténykedéséről.

A francia közszolgálati televízió, a francia országos kereskedelmi tévék és a három nagy újság közös döntése, hogy közönségüket Le Pen ellen hangolják.

Beszámolóik róla nem objektívek, minden esetben éreztetve, hogy nem tartják a politikust demokratikusnak.

A Visegrádi jegyzőkönyv így fogalmaz:

„Az újságírók nem maradhatnak semlegesek az alapvető emberi és demokratikus jogok kérdésében.”

Módosítsuk tehát a kérdést!

- Kötelessége-e az újságírónak pártatlannak mutatkozni abban az esetben, ha nem sérülnek alapvető emberi és demokratikus jogok?

A válasz még mindig: nem!

Pl.: „*Lőj, Dömötör, lőj!*” - kiabálta Szepesi György, a mindmáig talán legismertebb rádiós közvetítésben.

Vagy:

„*Gyere Egérke, gyere kicsi lány*” – kiabálta Vitray Tamás az egyik legtöbbet idézett és emlegetett olimpiai közvetítésben.

- Megszegte-e Szepesi és Vitray a pártatlanság szabályát azzal, hogy az egyik csapat úszóját, játékosát biztatta a másik ellenében?

A válasz: Természetesen meg!

- Tehetett mást?

A válasz: Természetesen nem!

A riporternek nemcsak joga, hanem kötelessége is saját országának csapatát biztatni. Ha gólt rúg, örülni, ha veszít, bánkódni.

Könnyű dolga van tehát a riporternek a magyar-spanyol mérkőzésen.

De:

- Lehet-e pártos ugyanez a riporter az országos rádióban egy Honvéd - Győr mérkőzésen?

A válasz: Természetesen nem.

- Lehet-e pártos ugyanezen a Honvéd - Győr meccsen a győri stúdió riportere?

A válasz: Igen! Sőt! Kötelessége az lenni!

Ez alapján kijelenthetjük:

Az újságírónak nem minden esetben kötelessége pártatlannak maradni, még akkor sem, ha nem sérülnek alapvető emberi és demokratikus jogok.

- Mitől függ tehát, hogy a pártatlanság erény vagy hiba?

A válasz: Semmi mástól, csak a közlés helyétől.

„A hír a történelem első piszkozata.”

(Benjamin Bradlee)

3. AZ ÚJSÁGÍRÁS ALAPMŰFAJA: A HÍR

Az újságírás alapműfaja a hír.

Az újságíró elsőrendű feladata, hogy a megszerzett hírértékű információkat a lehető legrövidebb időn belül, a hírszerkesztés szabályainak megfelelően mutassa be.

Mi a hír?

A hír olyan információ, mely új, valamint érdekes, és/vagy fontos.

- „Valakiről, valamiről szerzett (első) értesülés.”¹

- „... a médiában megjelenő, tényeket vagy eseményeket bemutató információ, mely aktuális, valamiféle újdonságot tartalmaz, sokakat érdekelhet és/vagy sokak életében változást hozhat.”²

Hírnek csak új információt nevezünk.

Természetesen a hírperiódusok³ ismétlődése, és a hírfogyasztási szokások szükségessé teszik az információ ismétlését, sőt a megírt hír törzséhez olykor hozzátartozik korábbi információk megemlítése is.

Ez azonban nem változtat a lényegen: **ami nem új, nem hír!**

¹ In: Magyar Értelmező Kéziszótár. Bp: Akadémiai Kiadó, 1972.

² In: Film- és médiafogalmak kézikönyve. Bp: Korona Kiadó, 2002.

³ Lásd a 3.3.5 A hírperiódus című fejezetet.

Fontos!

Ne felejtsük: a „hír” szó többértelmű. Egyszerre jelenti a megszerzett információt és az azt közvetítő újságírói műfajt.

A hírek tehát érdekesnek és/vagy fontosnak kell lennie. Azért és/vagy, mert:

1. a hír lehet csak fontos,
2. a hír lehet csak érdekes,
3. és természetesen a hír lehet érdekes is és fontos is.

Ami se nem érdekes, se nem fontos, nem hír.

1. Fontos, de nem különösebben érdekes:

Pl.: *„Medgyessi Péter miniszterelnök több év szünet után összehívta az érdekegyeztető tanácsot”*

Rendkívül fontos hír, hiszen a demokrácia egyik kulcs intézménye lehet elvileg ez a tanácskozás, ahol a munkavállalók, a munkaadók és a kormány képviselői megállapodhatnak akár a mindenkit érintő bérek kérdéséről is.

Ugyanakkor nem különösebben érdekes, mert kevés az esély valójában nagy horderejű döntésekre, ráadásul nem túl szórakoztató emberek hosszadalmas vitájáról van szó.

Nehéz a figyelmet ráirányítani a televízióban.

2. Érdekes, de nem különösebben fontos:

Pl.: *„1 millió példányban fogyott el Michael Jackson új lemeze”*

Ez az információ semmilyen módon nem befolyásolja az életünket, pusztán csak különös. Elénk vetít egy távoli világot, ráadásul összevetve más lemezekkel, kiszámolva a bevételt, elhelyezve ezt az énekes pályáján - még érdekesebbé tehető.

3. Fontos is, érdekes is:

Pl.: *„150-en meghaltak, amikor lezuhant az Air France Boeing 637-es, Párizs és Madrid között közlekedő járata.”*

Ez - bármilyen morbid is az állítás -, az „ideális” hír.

Ha ugyanez a járat nem zuhan le, a gép rendben megérkezik Barajas repülőtérre, az se nem érdekes, se nem fontos, vagyis nem hír.

„Az elfogulatlan szerző nem egyéb, mint mítosz.”

(Gombrich)

3.1 A hírhez való viszony

A hírhez való viszony alapján megkülönböztetünk:

1. szabadelvű és
2. tekintélyelvű hírszerkesztést.

1. Szabadelvű:

Amikor a hír a „Mi történt?” - kérdésre válaszol.

A szabadelvű hírszerkesztés nem csak azt a kérdést teszi fel, hogy látszólag mi történik, hanem azt is, hogy valójában mi történik.

Pl.: *„Az IBM bezárja székesfehérvári üzemét, elbocsátva több ezer munkást.”*

Ebben az esetben nem csak az a hír, hogy mi történik, hanem az is, hogy miért történik. Az IBM a gazdasági recesszióval indokolja a döntést.

Jól végzi-e munkáját az a hírszerkesztő, aki közli a tényeket a bezárásról és a bezárás ismertetett indokáról?

A válasz: természetesen nem!

Mit kell még tennie?

A válasz: meg kell tudnia, hogy igaz-e ez az indok, vagy csak ürügy, a valódi ok más. Ilyen esetben nem jelenthető ki, hogy az IBM hazudik, hiszen valóban recesszió van. Ugyanakkor a hírszerkesztőnek meg kell említenie, hogy most jár le az az adómentesség, melyet a cég Magyarországon tíz éve kapott.

Ezzel nem hazudtolt meg senkit, csak ismertetett egy fontos körülményt.

Fontos!

A hírszerkesztő akkor végzi jól a munkáját, ha **nem csak beszerzi és ellenőrzi, hanem elemzi is a rendelkezésére álló információkat!**

2. Tekintélyelvű:

Amikor a hír elsősorban a „Kivel történt?” - kérdésre válaszol.

A magyar sajtóban – érthető okokból - ennek vannak nagyobb hagyományai.

A szocializmus éveiben, egészen az utolsóig, a híradó, illetve a krónika-műsorokban nem léteztek valódi belpolitikai hírek.

Pl.: „*Átadta*”, „*megnyitotta*”, „*megtárgyalta*” - ezek szerepeltek az események helyén.

Jellemző belpolitikai hír volt:

Pl.: „*Összeült a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága, megtárgyalta az előtte álló feladatokat, majd megfelelő döntéseket hozott.*”

Ma már komikusnak hat, ennek ellenére gyakran hallott „hír” volt Magyarországon.

A legnehezebben személyi változásokról értesültünk, az ilyen típusú hír csak kódolt nyelven juthatott el a közönséghez:

Pl.: „*Felmentették XY elvtársat és más fontos megbízatásba helyezték.*”

Ebben a hírszerkesztési rendszerben a hírek többsége arról számolt be, hogy neves pártvezetők mit tettek, mit mondtak aznap.

A tekintélyelvű hírszerkesztés ma is nagy figyelmet szentel annak, hogy a legmagasabb közjogi méltóságok, a legnagyobb pártok vezetői, a legbefolyásosabb politikusok mit tettek és elsősorban mit mondtak.

Az ilyen típusú hírműsorok sokszor kimerülnek abban, hogy – forráskritika⁴ nélkül - ismertetik az aznapi sajtótájékoztatók tartalmát.

A hírhez való viszony alapján megkülönböztetünk továbbá:

- 1. mértékadó,**
- 2. bulvár és**
- 3. pletyka sajtót.**

- 1. Mértékadó:** beszerzi, ellenőrzi, gondozza, közreadja a hírt.
- 2. Bulvár:** beszerzi, közreadja a hírt.
- 3. Pletyka:** gyártja, közreadja a hírt.

---

⁴ Lásd a 3.2.1 A hírforrás című fejezet.

*„Ha akár csak céloz is arra, honnan származik,
azt fogom mondani, maga egy megrögzött hazudozó.”*

(Theodore Roosevelt)

3.2 A hír beszerzése

Hír az tehát, ha valami megtörténik, illetve bizonyos esetekben hírek számít a várt esemény bekövetkeztének elmaradása.

Vezessük be, az úgynevezett „puha hír” kategóriát.

A „kemény hír” és a „nem hír” kategóriája között ugyanis húzódik egy keskeny mezsgye, amely ha akarom közlésre érdemes, ha nem akarom, akkor „kihagyható” információkat tartalmaz.

Másképpen használja a „kemény” és a „puha” hír kategóriát Claudia Mast⁵:

„Azokat a híreket, melyeknél a „jelentőség” hírfaktor áll előtérben, kemény híreknek nevezzük (hard news).

A puha hírek (soft news) pedig azok, amiknek hírértékét a közönség érdeklődése határozza meg, és melyeknek kisebb (vagy teljességgel hiányzik) az objektív jelentőségük.

A puha hírek szórakoztató értéke következőképp magasabb, mint hasznosságuk. Nagy súlyt kapnak bennük prominens személyiségek, kuriózumok és a „human interest”.

A kemény híreknél a gazdasági és a politikai jelleg dominál, s ezeknél a polgárok érintettsége, egy folyamat sok emberre gyakorolt pozitív vagy negatív következménye áll előtérben.”

Használható meghatározás, de mi maradjunk a miénknél:

Kemény hír az, amely fontossága és érdekessége miatt feltétlenül közlendő, elengedhetetlen információtartalommal.

⁵ In: Claudia Mast: Az újságírás ábécéje. Greger-Delacroix Kiadó, 1998.

Puha hír az, amely akár érdekességében, akár fontosságában megüti a közölhetőség határát, ugyanakkor nem tartalmaz – sem így, sem úgy - olyan információt, mely a közlést elengedhetlenné teszi.

A „puha hír” jellemző esete a „lesz hír” kategória.

Pl.: *„Demonstrációt terveznek Németkér lakói Paksra, mert a városi önkormányzat hozzájuk akar telepíteni egy cigány családot”* – így szól az információ.

Hír-e ez?

A válasz: Egyfelől nem, mert az esemény még nem következett be.

Másfelől igen, mert maga a fenyegetés is esemény, mely fordulatot hozhat az ügyben, valamint jól érzékelteti a falubeliek elszántságát.

Ennél egy fokkal puhább az a hír, mely szerint:

„Megerősítette az önkormányzat, hogy tüntetni fognak a paksi városháza előtt.”

Ez már csak szélsőséges esetben minősíthető hírek, bár lássuk be, vannak kevéssé eseménydús napok, amikor a szerkesztés alapszabályai felborulnak, és előtérbe lép a műsoridő kitöltése, mint elengedhetlen, olykor egyetlen szempont.

Még a Karácsony és Szilveszter közötti időszakban – amikor pedig a híradósok minden disznóvágásról beszámolnak, csak hogy teljen az idő - sem kerülhet adásba a következő mondat:

„Ma sem született döntés arról, hogy demonstrálnak-e a németkériek Pakson.”

Ez ugyanis a „nincs hír” kategória, melynek még akkor sincs helye a híradóban, ha olykor mulatságos.

Természetesen egy szükséges és fontos döntés elodázása, vagy éppen ellenkezőleg, egy félt döntés elhalasztása lehet hír, ez azonban a fent említett kategória: a várt esemény elmaradása.

Az úgynevezett „külső helyszínről” jelentkező riporterek gyakran követik el azt a hibát, hogy felsorolják, mi minden nem történt meg, mi mindent nem láttak.

Mondjuk a stadionba a mérkőzés előtt fél órával kiküldött riporter, akinek az volna a dolga, hogy beszámoljon az esetleges rendbontásokról, azt mondja, hogy:

Pl.: *„A szurkolók nagy része még nem érkezett meg, pontosan nem is tudni, hol lehetnek, egyébként a pálya előtt a már ott lévő kevés huligán összeverekedett, néhányan meg is sérültek.”*

A helyes újságírói magatartás először beszámolni arról, ami megtörtént, vagyis, hogy a stadion előtt máris összeverekedtek a szurkolók, nem a lesajnáló „néhányan”, hanem a szintén pontos, de másodlagos jelentéstartammal nem bíró „többen” kifejezéssel élve.

Utána kell megemlíteni, hogy a szurkolók nagyobbik része még meg sem érkezett.

Amennyiben tartjuk magunkat a szabályhoz, hogy hír az, ami történik, akkor a beszerzés egyszerű feladat: **jelen kell lenni.**

Ez azonban az esetek többségében lehetetlen. Balesetekre, terrorakciókra ugyanis senki sem készülhet fel.

Könnyebb dolgunk van előre bejelentett, vagy elhúzódó tüntetések esetén, parlamenti vitáknál.

Ezért fontos része a hírszerkesztői munkának a folyamatok pontos elemzése.

A diagnózis birtokában ugyanis prognózis is felállítható, jó vagy rossz, pontos vagy pontatlan, de több a semminél.

Téves az a hírszerkesztői gyakorlat, mely folyamatosan a megtörténtet követi és nem számol a leendő események bekövetkezésének valószínűségével.

Pl.: Érdemes minden Újpest - Ferencváros mérkőzésen felvételeket készíteni, mert a „váratlan” események bekövetkeztének esélye igen nagy, a közelmúltat ismerve csaknem 100%. De természetesen nem léphetünk át egy küszöböt.

Fontos!

Az újságíró nem generálhat eseményeket, és főleg nem hozhat létre olyanokat, melyek maguktól nem jöttek volna létre. Az újságíró nem szólhat bele a történésekbe, csak közvetítheti azokat.

3.2.1 A hírforrás

Ahonnán az elsődleges információt merítjük, az a hírforrás.

Hírforrás lehet:

- **távirati iroda**
- **nyomtatott vagy elektronikus sajtó**
- **saját információ**

Bármelyik távirati iroda:

Az MTI, a Reuters, az AP – elfogadott, nagy tudósítói hálózattal rendelkező, tekintélyes hírügynökségek, híreik általában ellenőrzés nélkül átvehetők.

A tévedés lehetősége természetesen nem kizárt, ezért ha egymásnak ellentmondó értesüléseket közölnek a távirati irodák – mondjuk egy váratlan esemény után, - akkor azokat egymás mellett, forrásmegjelöléssel kell közölni.

Pl.: 2002. őszén Bali szigetén 200-an haltak meg, amikor két bomba robbant egy diszkóan. A legtöbb halott ausztrál állampolgár volt.

A robbantás utáni néhány órában minden hírügynökség más-más adatokat közölt.

Ilyenkor a hír így hangzik:

„Terrortámadás érte az indonéziai Bali szigetét.

A Reuters szerint két bomba robbant, öten meghaltak, negyvenen megsebesültek.

Az AP ezzel szemben azt közölte, hogy csak egy, nagy erejű pokolgép robbant, de a halottak száma elérheti a húszat.

Az APA, osztrák hírügynökség szerint viszont egész támadás sorozat történt, és legalább százán haltak meg.”

Ezzel a módszerrel nemcsak elhárítottuk magunktól a téves közlés felelősségét, de jeleztük, anélkül, hogy kimondtuk volna, milyen zűrzavar lehet a történetek után a turista paradicsomban.

Kisebb hírügynökségek:

Egy-egy esetben jelentéseik gyorsabbak a távirati irodáknál, de információikat több kétellyel kell kezelni.

Internetes oldalak:

A kis hírügynökségeknél nagyobb létszámmal dolgoznak, az ezredfordulón rendkívüli ütemben gyarapodtak, de ugyanúgy, ahogy a hírügynökségek esetében, információik kétellyel kezelendők, ellenőrizendők.

Hírtelevíziók:

A nemzetközileg elismert távirati irodákkal egy szinten jegyeznék ma már több hírtelevíziót. Ilyen például az amerikai CNN vagy a brit BBC. Kiterjedt tudósítói hálózattal és rendkívül körültekintő szerkesztőkkel rendelkeznek, így információik sokszor elsődlegesek és többnyire pontosak.

Nyomtatott sajtó:

Támaszkodhatunk hírforrásként a nyomtatott sajtóra is, ez azonban csak kivételes esetben lehet elsődleges hírforrás, hiszen a reggel megjelenő hír legalábbis tegnapi, vagyis nem teljesíti a legfontosabb kritériumot, miszerint a hír „új”.

Saját információ:

A rendkívül éles hírversenben természetesen az a legszerencsésebb, ha a hírt magunk szerezzük be.

Ennek legegyszerűbb módja, ha jelen vagyunk, amikor az esemény történik. Tudósítónk saját szemével látja, saját fülével hallja, kamerájával és mikrofonjával rögzíti.

Ahhoz, hogy a kamera minél több esetben jelen legyen, kiterjedt hálózat, szakmai tudás, vagyis kitűnő szakemberek, folyamatos figyelem és mindehhez természetesen sok pénz kell.

Sajtótájékoztató:

Az elsődleges információ beszerzésének leggyakoribb módja a sajtótájékoztató.

Veszélye, hogy a tájékoztatni kívánó arról tájékoztat, amiről ő akar /ha csak rá nem szorítják az újságírók ennek ellenkezőjére/, valamint hogy más újságírók ugyanúgy jelen lehetnek és jelen is vannak, tehát az információ nem egyedi.

Célja, hogy minél több fórumon elhangozzék, amit a sajtótájékoztatón mondanak.

Maga a sajtótájékoztató a televízióban – kivételes alkalmaktól eltekintve - feldolgozhatatlan, bemutathatatlan.

Háttér információ:

Fontos eleme az újságíró tájékozódásának az úgynevezett háttér információ. Beszerezhető informális, négy szemközti beszélgetésen, és nagyon is formális, úgynevezett sajtó reggeliken, ahol a politikusok tájékoztatni, és természetesen befolyásolni akarják az újságírókat.

Az ilyen típusú információt közlés előtt forráskritikával kell kezelni. Általában törekedni kell arra, hogy ne az legyen a hír, ha valaki valamit mond, hanem ha valami történik.

Pl.: A modern magyar demokráciában jó példa erre Csurka István karrierje.

A szélső jobboldali politikus hosszú ideje nincs abban a helyzetben, hogy döntéseitől mások függenének, így azoknak valódi súlya volna.

Ennek ellenére, minthogy változatosan, szórakoztatóan, olykor durván, de minden esetben „médiabarát” módon fogalmaz, a sajtó rendszeresen megszólítja, pusztán nézettségi okokból.

Csurka így része a magyar közéletnek, igazi „médiá politikus”.

Hasonló felismerésre jutott Torgyán József is, aki a 2002-es választásokat követően, egy százalék alatti pártjának leváltott elnökeként, rendszeres szereplője volt a médiának.

Forráskritikának nevezzük azt az eltávolodást, mely az újságírók kell, hogy jellemezze informátorával kapcsolatban.

Fontos!

A hír elemzése, ellenőrzése, a közlő szándékainak felmérése kötelező minden olyan esetben, amelyben az információ hitelességével kapcsolatban a legkisebb kétely is felmerül.

Tipikus újságírói hiba a téves közlés utáni védekezés:

Pl.: „hiszen ezt írta az újság!” vagy: „a miniszter mondta!”.

Nem mentség, mert az újságírók munkája közben nem jellemezte a forrás kritikus szemlélete, figyelmen kívül hagyta, hogy az informátornak lehetnek általunk nem ismert szándékai és tévedhet is.

Az informátor:

Természetesen az „informátor” elsődleges hírforrás. Informátor lehet egy vezető politikus, egy rendőr, vagy akár egy szemtanú is.

Olykor áldozatait, olykor kedvezményezettjeit az újságírók az ún. „kiszivárogtatásnak”. Ezzel a fogással gyakran élnek politikusok, rendőrök, üzletemberek is. Céljuk, hogy egy általuk sugallt információ nyilvánosságra kerüljön, a forrás megjelölése nélkül.

Ezt szokták „magát megnevezni nem kívánó” vagy „kormányhoz közelálló” forrásnak, esetleg „megfigyelőknek” nevezni a hírekben.

„Megfigyelők” természetesen nem léteznek, ezeket az információkat a kilétüket felfedni nem akaró körök, emberek hozzák ilyen módon nyilvánosságra.

*„Az újságírókat az az ellenőrizhetetlen
képtelenség ellenőrzi, amit hírnek nevezünk.”*

(Reed Whitemore)

3.3 A hírszerkesztés alapszabályai

3.3.1 A hírszerkesztés legfontosabb etikai szabályai

1. A hír és a kommentár szétválasztása
2. „Hallgattassék meg a másik fél” elve

1. A hír és a kommentár szétválasztása:

Az újságírónak természetesen joga van ahhoz, hogy véleménye legyen.⁶

A véleményét azonban a hírektől jól elkülönítve, az elkülönítést erőteljesen jelezve hozhatja csak nyilvánosságra.

Fontos!

A hírt a véleménytől mindig el kell választani.

Még akkor is gondosan meg kell tenni a különbségtételt, ha a vélemény nem a mi véleményünk, és ha a hír maga a vélemény.

Hibás az a hírszerkesztői eljárás, mely előbb magát a véleményt jeleníti meg, és csak azután közli, hogy kinek az álláspontját hallottuk.

Fontos!

Vélemény közlése esetén mindig a forrás az első, az álláspont csak a második!

---

⁶ Lásd: 2. Objektivitás... című fejezet.

Pl.: Helytelen: „*A költségvetés tervezete hibás - mondta a volt pénzügyminiszter.*”

Helyes: „*A volt pénzügyminiszter szerint a költségvetés tervezete hibás.*”

Gyakori, de elfogadhatatlan újságírói módszer címet adni a klasszikus értelemben vett hírnek. A hír korrekt kell hogy legyen, címmel együtt azonban már vélekedést tükröz.

Pl.: „*Széthúzás az XY pártban! Nem ért egyet a költségvetési törvény tervezetét illetően a párt elnöke és frakcióvezetője*”

A csalás itt világos, hiszen a szakmai vita még nem „széthúzás”.

2. „Hallgattassék meg a másik fél” – elve:

Fontos és oly sokszor elfelejtett etikai norma, mely azt parancsolja az újságírónak, hogy egy adott kérdésről lehetőség szerint minden érintettet próbáljon megkérdezni.

Alapkövetelmény például, hogy minden fontos, az országot érintő kérdésben, melyben a kormány megnyilvánul, meg kell kérdezni az ellenzékét is.

3.3.2 Hírszerkesztés a gyakorlatban

Túlkommunikált világban élünk.

- Az elmúlt 30 esztendőben több információ keletkezett, mint az azt megelőző 5000 évben összesen.
- A nyomtatott formában tárolt információ mennyisége 4-5 évenként megduplázódik.
- A The New York Times egyetlen száma több információt tartalmaz, mint amennyihez egy XVII. században élt átlagos angol egész életében hozzájuthatott.
- Naponta legalább 4000 új könyv jelenik meg a világon.
- Egy irodai alkalmazott átlagosan 113, 4 kg másolópapírt használ el évente. Ez a tíz évvel ezelőtti mennyiség kétszerese.

És ez még csak az írott kommunikáció. Nincs benne, hogy bármilyen eldugott helyen műholdak segítségével utolérhet bennünket minden információ.

- Nagy-Britanniában egy gyerek 18 éves koráig átlagosan 140 000 televízió reklámmal találkozik.
- Svédországban egy átlagos fogyasztót minden nap körülbelül 3 000 reklámüzenet csábít.
- Európa 11 országában 1992-ben összesen több, mint 3 millió tévéreklámot sugároztak.

Az információmennyiség növekedésével azonban nem nő a befogadott, vagyis a fejünkben lévő információ mennyisége.

Ezt igazolják például a szókincs fejlődésének tendenciái.

A használt angol nyelv jelenleg kb. félmillió szóból áll, ez csaknem ötszöröse a Shakespeare korabeli nyelvnek.

Egy átlagos angol azonban ebből csak kb.20.000 szót ismer.

A televíziós hírek szókészlete pedig még ennél is szűkebb, kb. 7.000 szóra korlátozódik.

Az agy információtároló kapacitása is véges. Az emberek többsége 24 órán belül elfelejti a megtanult anyag majdnem 80%-át.⁷

Ráadásul, mivel egyre több információt kapunk, és az agy nem tudja, mit kezdjen a többlettel, egyre több információ akad fenn azon a gáton, melyet az emberek védekezésképpen iktatnak tudatuk és az agresszíven figyelmet követelő adatözön közé.

Ebbe az információdömpingbe akar betörni a hírszerkesztő.

A figyelemfelkeltést, megragadást, és ami még nehezebb, a figyelem megtartását hivatott segíteni a hírszerkesztés sok-sok szabálya.

A szabályok többi része az eljuttatott információ tartalmával, beszerzésével, ellenőrzésével, hitelességével foglalkozik.

Mint az amerikai bíróságon: Az igazat, a tiszta igazat és csakis az igazat...

⁷ Adatok: In: Trout – Rivkin: Az új pozicionálás. Bagolyvár Kiadó, 1988.

Fontos!

Nem elég tehát, ha igazat mondunk, a teljes igazságot kell mondanunk.

Azt az újságírót, aki hivatott eldönteni, hogy a hír közlésre érdemes-e, hírszerkesztőnek hívjuk.

Jobb esetben a független hírszerkesztő egyetlen szempont alapján dönt, ez pedig a hírérték. /Az eset annyira „jobb”, hogy a valóságban nem is igen teljesül./

Még viszonylag független szerkesztőségek, nagy szaktudással rendelkező szerkesztők esetében is lehetnek más szempontok, például egy kereskedelmi médiumban kereskedelmi, egy közmédiumban „közszolgálati” szempontok.

Bármilyen szomorú, de bevett gyakorlat, hogy a kereskedelmi televíziók, - természetesen csak informális módon -, másként kezelik a fontos üzleti partnerekkel kapcsolatos információkat.

Ennek szomorú következménye, hogy egy nagy cég, mely sok pénzt költ el a médiában, olykor más képet festethet magáról, mint amilyen valójában.

Szintén felismerhető és egyértelmű tendencia az „infotainment” térhódítása.

INFORMATION + ENTERTAINMENT = INFOTAINMENT

Infotainment: az információ szórakoztató formában történő átadása, vagyis szórakoztatás információkkal.

Fontos!

A hírszerkesztés szakma, melynek szigorú szabályai vannak.

Ezeknek a szabályoknak az ismerete és pontos alkalmazása csökkentheti a hírszerkesztő szubjektumának hatását a hírekre.

3.3.3 A hírsorrend

A hírszerkesztő a hírérték alapján állítja fel a hírsorrendet, ezzel döntve egyszersmind a közlésről, illetve a hír kihagyásáról.

A hírérték szorzat.

A hírértéket befolyásoló tényezők, vagyis a „szorzók”:

1. Közelség
2. Feldolgozhatóság
3. Nyitottság
4. Érzelmi azonosulás
5. A főszereplő

1. Közelség:

- vagyis az esemény súlya és közvetlen hatása a célközönségre.

A hírszerkesztőnek mindig objektivitásra kell törekednie, annak ellenére, hogy döntéseiben sokszor szubjektív elemek érvényesülnek.

A legfontosabb szubjektív elem, amely egy hírműsor szerkesztését befolyásolhatja, a biztonság három kérdése:

- Biztonságban vagyok-e én?
- Biztonságban van-e a családom?
- Biztonságban van-e a közvetlen környezetem?

Mínt hogy a hírfogyasztó alapvető kérdései ezek, a szerkesztésben előnyt élveznek az ezekre a kérdésekre válaszoló információk - szemben például a kuriózumokkal.

Pl.: Amikor 1999-ben kitört a Délszláv háború az RTL Klub Híradója és a TV2 Tények című műsora versengett egymással. A két program lényegében egy

időben kezdődött, így a néző szabadon választhatott, honnan akar tájékozódni a napi eseményekről. Ezekben a hónapokban az RTL Klub nézettsége nagyobb volt, mint a másik csatornáé, melynek sok más oka is lehetett, nem kizárt azonban, hogy része volt ebben az RTL Klub döntésének: akár a klasszikus hírsorrendet felborítva is, előtérbe helyezte azokat az információkat, melyek a magyarokat érinthetik.

Pl.: 500 halottat találtak egy tömegsírban Koszovó mellett, illetve találat ért egy üzemet Szerbiában, a magyar határtól néhány kilométerre.

Nem kérdés, hogy a háborútól nagy távolságra élő amerikaiak érdeklődésére számító hírtelevízió, a CNN a tömegsírral kapcsolatos hírt tartotta volna fontosabbnak, a magyar nézőket azonban egészen biztosan jobban izgatta a Szegeden élő rokonaik sorsa, és az is, hogy belesodródhat-e Magyarország a véres háborúba.

Így az RTL – talán nem teljesen szakszerűen - a kevésbé fontos hírrel indított. Nézettsége viszont nagyobb volt.

A kuriózumok iránt érdeklődő média olykor eltéveszti a valódi sorrendet, nem veszi figyelembe a valódi érintettséget.

Pl.: Beszorult egy gyerek feje a mászókába, a gyerek meghalt, a mászókát megvizsgálták és kiderült, hogy nem felel meg a szabványnak.

Ezt követően más mászókákat is megvizsgáltak és akkor meg az derült ki, hogy a magyarországi mászókákat jelentős része nem felel meg a szabványnak.

Vagyis: bármelyik városban, szinte bármelyik gyerekkel előfordulhatott volna, előfordulhatna hasonló baleset.

Mínt hogy minden ember közelében él gyerek, ilyen értelemben potenciális áldozat, a hír mindenkit érint, mindenki számára fontos.

Ez a hír, bár első megközelítésben nem politikai természetű, semmi esetre sem minősíthető bulvár jellegűnek.

Ugyanakkor például egy hegymászó eltűnése valódi kuriózum, nincs azonban köze a mindennapi élethez, ezért a fogyasztó számára nem hír, hanem borzongató és a valósághoz közel álló - fikció.

Pl.: 2002. nyarán heteken át lázban tartotta a brit közvéleményt két eltűnt kislány ügye. Egy kisváros főterén látták őket utoljára, percekkel eltűnésük előtt készült róluk egy felvétel, melyen – (rendkívül fontos körülmény!) - mindketten a Manchester United és David Beckham mezét viselték.

Így az átlag hírfogyasztó azonosulni tudott velük, hiszen – gondolhatták - ezek a gyerekek olyanok, mint az én gyerekeim, ez a főterő olyan, mint a mi főterünk, ez a szörnyűség velünk is történhetett volna.

A lányok ügye napokon keresztül háttérbe szorította az egész Európát elborító árvizet, a drezdai pusztulásról, a prágai halottakról éppen hogy csak szó esett, annak ellenére, hogy az árvíz egyébként „médiabarát” esemény.

2. Feldolgozhatóság:

Hogy egy eseményből sokakat foglalkoztató hír lesz-e, nagyban függ a média viselkedésétől. Tehát a hírértéket nem csak az esemény súlya és közelsége határozza meg, hanem az esemény feldolgozhatósága is.

A média kedveli azokat az eseményeket, amelyek egy adott – lehetőleg rövid - időhatáron belül történnek, egyszerűek, és a történés pillanatában, vagy idején jelen lehet a kamera és a mikrofon.

Így kijelenthetjük, hogy „médiabarát” például:

- egy pusztító árvíz
- egy előre bejelentett és verekedéssé fajuló tömegtüntetés
- egy fontos szavazás a Parlamentben, vagy
- a választás végeredményének alakulása az urnák lezárása utáni órákban.

Nehezen feldolgozhatóak bizonyos folyamatok, így például:

- a GDP alakulása
- az államháztartási deficit, vagy
- egy hosszadalmas érdekegyeztetési tárgyalás.

Egy repülő lezuhanásának kevés köze van egy átlag magyar mindennapi életéhez, mégis napokig uralhatja a médiát, különösen akkor, ha felvétel is készült róla.

Ugyanakkor a jövedelmeket meghatározó adótörvény csak akkor lehet médiaesemény, ha komoly vita alakul ki körülötte. Az esemény azonban akkor sem a törvény, hanem a vita.

Fontos!

Ha olyan adatot kell a hírrel kapcsolatban közzé tenni, ami egy átlagos ember számára felfoghatatlan, mindig befogadhatóvá kell tenni a számokat úgy, hogy olyasmivel kell összevetni, amit a néző már ismer.

Pl.: Bill Clinton 1995-ben 1,6 billió dolláros költségvetés tervezetet nyújtott be a kongresszusnak. Ez 50 milliárddal több, mint az előző évi, ami 70 millióval volt több azt az megelőzőnél.

A hírt ásítás és közöny fogadja. A 1.600.000.000.000 dollár elképzelhetetlen.

A híradások ezért így magyarázták:

Pl.: „Ha egydolláros bankjegyeket egymás mellé tennénk, a Napot is elérnénk.”

Vagy:

„Az egydollárosokkal tömött átlagos tehervagonba kb. 65 millió dollárt lehet begyömöszölni, így a vonat 391 kilométer hosszúságú lenne.”

3. Nyitottság:

Fontos szegmense a hírértéknek, az adott célközönség fogékonysága az esemény iránt.

Pl.: Egy India-Anglia krikett mérkőzés például már az előkészület stádiumában is vezető hír az érintett országokban, talán még a sportág iránt szintén elkötelezett Pakisztánban is.

Nem létezik azonban egy spanyol, egy svéd, vagy egy magyar ember számára.

Magyarországon nagy figyelmet szentelnek bizonyos „hagyományosan magyarnak” tekintett sportágaknak /kajak, vívás, vízilabda/, melyek azonban a

világ nagy részén ismeretlenek és az Olimpiai közvetítések műsorán is csak a korábbi szocialista országok lobbyja tartja őket, amíg tarthatja.

Egy svéd, vagy francia újság nem számol be a vízilabda világbajnokság eredményéről.

De ugyanilyen, máshol nehezen magyarázható esemény egy jelentősebb bikaviadal Spanyolországban, a Superbowl, - vagyis az amerikai focibajnokság döntője - az Egyesült Államokban, vagy a sumo Japánban.

/A televízió egyébként élesen szelektál ezek között az események között, hiszen a korábban szinte ismeretlen darts, snooker vagy éppen a sumo jó közvetíthetősége miatt elterjedt a világon, míg például a követhetetlen vívás egyre inkább eltűnik./

4. Érzelmi azonosulás (human touch):

Nagyban befolyásolja a hírtéket az a körülmény, hogy a hír képes-e érzelmeket kelteni a fogyasztóban.

Ez a körülmény természetesen nem egyformán határozza meg a bulvár és a mértékadó sajtót, de mindkettő számára fontos szempont.

Pl.: Egy árvízi tudósításban ugyanúgy látunk légi felvételt, mely pontos képet ad a helyzetről, mint egy víz sodorta gyerekcipőt, vagy síró asszonyt gyerekekkel a karjában. Miközben bemutatjuk a helyzetet, érzelmeket kavarunk, szánalmat, együttérzést, döbbenetet, fájdalmat okozunk vagy éppen dühöt váltunk ki.

Rendkívüli az újságíró felelőssége az ilyen esetekben, hiszen némi demagógiával, vagy akárcsak hanyagsággal, oda nem figyeléssel emberek életét, karrierjét teheti tönkre, viszonyait zilálhatja szét.

Pl.: Amikor leégett a Budapest Sportcsarnok, számon kérték az igazgatótól, hogy miért nem volt biztosítva. Elmondta, hogy az állami intézményekre nem kötnek biztosítást. Akkor a média ezt kérte számon a kormánytól, a gondatlan gazda képét festve az illetékesekről. Az az érv, hogy a biztosítás többbe kerülne, mint amennyi kárt a tűz valaha is okozhat, nem jutott el a közönséghez. A média dühös volt, dühében demagóg eszközökhöz és érvekhez nyúlt, ezzel komoly kárt okozva.

5. A főszereplő:

A hírérték fontos meghatározója, hogy az esemény kivel történt.

Pl.: *Tüdőgyulladás van a Manchester United szertárosának* – ez nem hír, talán még a klub honlapján sem szerepel.

Tüdőgyulladás van a csapat kapusának – ugye ez egészen más.

Náthás az amerikai elnök – érdekes, de nem különösebben fontos.

Náthás a Pápa – ez felborít minden sorrendet.

Ráadásul a média – jellegénél fogva - keresi az extremitást, ahogy keresi a mindenki által ismert hívószavakat is.

Pl.: Ilyen „hívószó” az ismert ember.

Ezért a média legkedvesebb patronja a „híres ember szokatlan szerepben”.

A bulvár- és a pletykasajtó kifejezetten erre épül. Szokatlan a szerep, ha a híres ember más helyzetben van, mint amiben látni szoktuk.

Ha a táncos énekel, és ha az énekes táncol, a riporter interjút ad és a politikus kérdez, ha Luciano Pavarotti könnyűzenei slágereket énekel, és ha Freddy Mercury operát - mind-mind csemege a sajtónak.

Még inkább az, ha belelátunk az ismert ember életébe, leginkább pedig, ha krízishelyzetben látunk bele.

Ezért szerepelt hónapokon át a bulvárújságok címlapján Jimmy, akit – bár népszerű volt bizonyos körökben korábban is - valódi sztárrá a halála tett.

Vagy Császár Előd, aki halálos balesetet okozott, így a nevét azok is megismerték, akik korábban nem hallottak sem róla, sem a zenéjéről.

3.3.4 Hírműsorok

Azokat a megjelenési formákat, ahol az információk hír formájában szerepelnek, és benne csak hírek szerepelnek, hírműsoroknak nevezzük.

A híreket prezentáló újságírót hírolvasónak, vagy hírműsorvezetőnek nevezzük.

Az angol is megkülönbözteti az „anchor”, a „moderator”, „presenter”, „broadcaster”, „host” és a „showman” kifejezéseket.⁸

Megkülönböztetünk klasszikus értelemben vett **hírműsorokat** és **hírmagazinokat**.

A kettő között helyezkedik el a **hírháttér** műsor.

A hírműsorok és a magazinok élesen elválnak, tartalmi, hírkezelési és formai jegyek alapján.

Hírműsor:	Főcím	Magazin:	Főcím
	Headline		Tartalomjegyzék
	Felkonferálás		Felkonferálás
	Bejátszás		Bejátszás
	Kapcsolás		Stúdióbeszélgetés
	Belső promóció		Kapcsolás
	Utóheadline		Belső promóció
	Végefőcím		Végefőcím

Az első jól látható és szembeötlő különbség, hogy a hírműsor headline-nal, a magazin tartalomjegyzékkel kezdődik.

Az előbbiben hírek, és csak hírek szerepelnek, az utóbbiban címek – ezek adott esetben lehetnek hírek is.

Íme egy különbség:

Pl.: *Videoton - Paris Saint Germain 4-2.* - Ez hír.

⁸ Lásd: 5.3.1 A felkonferálás című fejezet.

Egy másnapi hír az Esti Hírlapból:

Hifi-torony - Eiffel torony 4-2. - Ez cím. Mégpedig kiváló cím.

A cím szerepe: kíváncsiság felkeltése,

a hír: klasszikus értelemben a tájékoztatás.

A hír legfontosabb szempontja: pontosság és a gyorsaság,

a címé: a harsányság és a figyelemfelkeltés.

Fontos!

A cím használhat szójátékot, vagy egyéb nyelvi leleményt, a hír hagyományos szerepében, soha.

Különbség adódik a felkonferáló szövegekben is.⁹

A hírműsorban az úgynevezett „felkonf” maga a hír, a bejátszás pedig a „sztori” a megismételt hírrel.

A magazinban nincs feltétlenül hír, így a felkonf szerepe elsősorban a bejátszás iránti figyelem felkeltése.

A hírműsor vezető műfaja a – lehetőleg helyszíni - tudósítás és az információszerző alapinterjú.

Ritka a klasszikus értelemben vett riport, még ritkább a stúdióinterjú és nem létezik a „beszélgetés”, mint műfaj.

A magazinban ez utóbbiak vezető szerepet játszanak.

Tény, hogy kiveszőben van az a fajta hagyományos híradó, melyre ezek a szabályok maradéktalanul érvényesek.

Ahogy az írott sajtó, az elektronikus is „bulvarizálódik”, a néző figyelmének megragadásáért és fenntartásáért folytatott kíméletlen harcban a magukat mértékadónak nevező híradókban is egyre több a bulvárelem.

Így például az úgynevezett „self promo”, vagy „belső promo”, vagyis a saját műsor, vagy műsorelem ajánlása, promotálása is, akár magán a műsoron belül.

Ennek keretében egy hírről említést tesznek, még mielőtt valójában elmondanák.

---

⁹ Lásd: uo.

Ez a „teasing”, vagyis „cukkolás”, melynek semmi más szerepe nincs, mint a nézőben fenntartani a kíváncsiságot.

Így egy olyan hírt, amelynek az elején lenne a műsorban a helye, a végén mondanak el, vagy fordítva, a végén lenne a helye, de már az elején megemlítik.

Így vagy úgy, de felborul a hírsorrend. Mégsincs mit tenni.

Fontos!

A hír áru, melyet nem elég előállítani, el is kell adni!

3.3.5 A hírperiódus

Hírperiódusnak nevezzük azt a gyakoriságot, melyben az adott programban a hírek jelentkeznek.

A hírperiódus a Kossuth Rádióban egy óra, a Petőfin két óra, az Info Rádióban 15 perc.

A kereskedelmi rádiókban a hírperiódus változó, attól függ, hogy milyen pályázattal nyerték el a frekvenciát.

Amelyik ügyesen pályázott, az esti-éjszakai órákban megszabadul a hírszolgáltatás olykor terhes és drága kötelezettségétől.

Olykor előfordul, hogy egy hír fontossága nem engedi meg a hírperiódus kivárást, ilyenkor megszakítják a műsorfolyamot. Ezt hívják „breaking news”-nak. Hirtelevízióban, hírrádióban gyakori szakmai fogás, általános médiumokban csak rendkívül fontos események bekövetkeztekor alkalmazzák.

Pl.: Támadás az Ikertorony ellen, Belgrád bombázása, stb...

A hírperiódusok függvényében az idő múlásával egyazon információ más és más részletei bírnak nagyobb hírértékkel.

Pl.: Lezuhant egy Malév-repülő. A hírt percekkel később már bemondja a rádió, ilyen formán:

„Lezuhant egy MALÉV repülő Tatabánya közelében. Az áldozatok számáról még nincs jelentésünk.

Egy hírperiódussal később:

„Lezuhant a MALÉV 612-es számú Budapest-Madrid járata lakott területen kívül, Tatabánya közelében. Az áldozatok számáról egyelőre nincs hírünk. A repülő információink szerint egy Boeing 637-es típusú gép volt, melyen maximum 128 utas és 8 főnyi személyzet tartózkodhat.”

Majd:

„112 utas és nyolcfős személyzet utazott azon a repülőn, mely kora délután lezuhant egy mezőn Tatabánya közelében. A Boeing 637-es menetrend szerinti járat volt Budapest és Athén között. Az áldozatok száma még nem ismert, ahogy a baleset okai sem.”

Még később:

„120 áldozata van a MALÉV-gép katasztrófájának. A Budapest-Madrid menetrend szerinti járat a kora délutáni órákban zuhant le Tatabánya közelében, lakott területen kívül. A gépen százhusz ember utazott, 112 utas és 8 főnyi személyzet. 10-en eltűntek.”

Este már így hangzik a hír:

„Nincs túlélője a MALÉV gép tatabányai katasztrófájának. A menetrend szerinti Budapest -Madrid járaton 120-an utaztak, 112 utas és 8 főnyi személyzet. Valamennyien meghaltak. Az áldozatokat a kora esti órákban azonosították. Az első vizsgálatok szerint műszaki hiba okozta a katasztrófát, de nem kizárt a pilóta hibája sem. A terroristámadás lehetőségét azonban szakemberek kizárják”

Másnap:

„Az elsődleges vizsgálatok szerint műszaki hiba okozta a MALÉV gép tegnapi katasztrófáját. Bár a fekete doboz vizsgálata még tart, egyértelműnek látszik, hogy... stb.”

Ilyen súlyú hírnek utóélet is van. Napokkal később így hangzik:

„Műszaki hiba okozta a MALÉV gép katasztrófáját. Lezárult a fekete doboz vizsgálata, mely megerősítette, hogy... stb.”

Mint látható, folyamatosan változik az információ aktuális hírértéke, egyrészt a fejlemények, másrészt az idő múlásának hatására. Ami változatlan marad, az az ügy elnevezése.

A média ugyanis igyekszik nevet adni minden ügynek, hogy ne kelleje minden alkalommal elmondani a részleteket. Mint egy „azonosító kód”, olyan ez később.

Az az eset, melynek azonosító kódja jellegzetes, megmarad az agyakban, tovább és gyakrabban szerepel a médiában, mint az, amelyet nincs mihez kötni.

Ez olykor a hírsorrend alapvető szabályait is háttérbe szorítja.

Milyen könnyen idézzük fel például a „viszkis” ügyét vagy az „Aranykéz utcai robbantást”, a „Fekete Angyalt”, milyen sokáig élt az emberek tudatában Torgyán József ún. „féregirtós” beszéde.

És mennyire nem hagyott nyomot az a 2002-ben történt tragédia, amikor egy részeg taxis öt embert megölt, mert behajtott egy álldogáló csoportba.

A súlyosabb vagy nagyobb érdeklődésre számot tartó hírek saját életet élnek.

Felkapja őket a média, követi a fejleményeket és kitüntetett figyelmével maga is újabb fejleményeket hoz létre.

A hírek követését, az újabb és újabb következményekre való visszatérést „follow up” -nak nevezzük.

„... vizsgáld meg, kiknek is dalolsz,
ha olyikat unalma hoz,
más meg ebéd után jó, jóllakottan,
s mi legkivált utálatos,
nem egy jól elmerült a hírlapokban.

...

Mit képelepsz költői trónusodban?
S a telthát mégis mért öröm neked?
Vizsgálj meg pártfogóid gondosabban!
Fele ripők, fele rideg.”

(Goethe: Faust)

3.4 A hír nyelve

Fontos!

Két megoldás közül mindig az egyszerűbb a jobb.

A nyelvezet nem csak a mondanivalót jeleníti meg, hanem a beszélőt is. Ezért az újságíró által használt nyelvnek nemcsak a pontosság és az érthetőség szabályainak kell megfelelnie, de meg kell jelenítenie a nézőt képviselő újságírót is.

Ugyanakkor el kell határolódnia azoktól, akik a közlés témáját adják.

A hírújságíró nyelve a köznyelv.

Szókinccse az alapszókinccs.

Stílusában elbeszélő, mellőzi az iróniát, nem váltogatja az idősíkokat.

3.4.1 Az elektronikus újságírás nyelvi típushibái

1. A névelő hiánya
2. Túlzottan választékos szavak, kifejezések használata
3. Idegen szavak használata, hiánya

Mielőtt mindezt részleteznénk, tudnunk kell:

Kihez beszélünk, vagyis milyen a néző?

/Ez persze nem csak a mikrofon, vagy a kamera előtti szerepléskor fontos kérdés, bármilyen közönség előtti szereplés alapkérdése./

Az amerikai szakzsargon az átlag nézőt „Six pack Joe”-nak nevezi.

Six pack – annyit tesz: „hat doboz”.

Ezzel a sör tipikus csomagolására utalnak, jelezve, hogy a tipikus, nem túl gazdag, egyszerű emberről van szó.

A magyar televíziós zsargonban is létezik hasonló kifejezés.

Ilyen például a különböző szerkesztőségekben gyakran használt „Mari néni” vagy a „Néző Gizi”.

Hogyan képzeljük tehát el a nézőt?

Természetesen mindig és mindenki: más.

Más ember, más környezet, más élethelyzet, más időpont.

Mégis: a néző többnyire otthon van. Kiengedett hangulatban, kényelmes ruhában.

A néző általában pihen. Figyelme defókuszált, szétszórt.

Nézi is a tévét, meg nem is. Érdeklődik, de figyelme elkalandozik.

Vannak ismeretei, de semmiképpen sem hasonlíthatók a mi ismereteinkhez.

Ő a Néző!

Hozzá beszélünk, neki formáljuk a szavakat, a mondatokat, az ő szimpátiájára, figyelmére, érdeklődésére, hűségére számítunk.

Akkor beszéljünk úgy!

Mindez természetesen erősen műsortípus és időpontfüggő.

Napközben jellemzőbb a háttér televíziózás, mint az esti órákban.

Este nyolckor sokaknál a tévzés a fő program.

Ezen felül ne felejtjük el, hogy a tévé és a rádió tömegmédiüm.

Célközönségünk, - ha van is - többnyire életkor alapján választható.

Az átlagos közszolgálati típusú hír, vagy magazin műsorok potenciális közönsége 5-6 millió ember.

Ritka az a program mely valóban megválaszthatja saját közönségét.

Mindennek tehát nyelvi, nyelvhasználati és stílusbéli konzekvenciái vannak.

A néző nyilvánvalóan kevésbé tájékozott, mint az újságíró.

Általános érdeklődése is más, főleg a politikai jellegű hírek iránt.

A politikai hír ráadásul szezonális termék, nagy keletje van például választások előtt, mérsékeltén érdekes viszont a nyár közepén, vagy a karácsonyi ünnepeken.

Az az állapot, amelyben tehát az elképzelt néző van, nem engedi meg a túlzott választékosságot.

Nem engedi meg a bonyolult fogalmazást, a bonyolult mondatszerkesztést.

Fontos!

A túlzott választékosság, eltávolodás a beszélt nyelvtől.

1. A névelő hiánya:

Az irodalmi nyelvben, elsősorban a költészet nyelvében jellemző a határozott névelő hiánya. Ez a szöveg emelkedettségét igazolja.

Pl.: „*Van - e ott folyó, és földje jó?*

Legelőin fű kövér?”¹⁰

Ugyanez az eszköz egy televíziós tudósításban eltávolít, ellenszenvessé és kevésbé befogadhatóvá teszi a szöveget.

Pl.: „*Híradónk birtokába került információk szerint...*”

Helyesen:

„A Híradó birtokába került információk szerint.”

¹⁰ In: Arany János: A walesi bárdok.

Ha azonban a titulusok előtt hagyjuk el a névelőt, nem csak ellenszenvessé teszi a mondandót, hanem megmagyarázhatatlanul alázatossá, szervilissé is.

Pl.: „... *mondtam vezérigazgató úrnak...*”

2. Választékos szavak és kifejezések használata:

Gyakori jelenség, hogy rokon-, vagy azonos értelmű szavak közül a riporter a kevésbé használatos, ámde választékosabb kifejezést használja.

Pl.: „*Kiválónak ígérkezik az idei burgonyatermés*” – mondják egy mezőgazdasági tudósításban.

Érezhetően félnek az egyszerűbb, és gyakrabban használt krumpli szótól. Ha a tévés fél az egyszerűségtől, az utcán is visszaköszön az indokolatlan választékosság.

Pl.: „*Csak tanyasi baromfit értékesítünk.*” – hirdeti a tábla a húsüzlet ajtaján, mert az „*árulunk*” nem lenne elég választékos.

Vagy:

„*A holokausztnak köszönhetően a falusi zsidó népesség száma lecsökkent.*”

„*Az árvíznek köszönhetően sokan maradtak fedél nélkül.*” – halljuk a híradásokban.

Természetesen mindkét esetben a „következtében”, vagy a „miatt” szó lett volna helyes, hiszen hálálkodásról egyik esetben sem eshet szó. Mégis választékosabbnak tűnik, ezért aki mondja, bele sem gondol abba, hogy milyen sértők lehetnek a szavai.

Fontos!

Ne féljünk az egyszerűségtől. Mindig az egyszerűbb a jobb!

Használjunk *burgonya* helyett krumplit,

sertés helyett disznót,

személygépkocsi helyett autót,

tehergépkocsi helyett teherautót.

3. Idegen szavak használata, hiánya:

Ne féljünk a köznyelvben már elfogadott idegen szavaktól!

A nyelvőrök fáradtságos és persze reménytelen erőfeszítéseket tesznek, hogy a magyar nyelvet megmentse az idegen szavaktól.

Holott az idegen szavak egy részét befogadja a magyar, más részét kivetli.

A befogadottakból lesznek a jövevényszavak.

Pl.: Senki sem ágáll már a „boszorkány” szó ellen, holott a törökből vettük át, eredetileg úgy hangozhatott: „bászirgán”.

Vagy:

Az „ács” szó ellen, mely szintén török, eredetileg „ágácsi” volt.

Merjük a kerékpárt biciklinek, a jégkorongot jégkocinak nevezni, ugyanakkor ne ragaszkodjunk a „vízipóló”-hoz, mert a nyelv a „vízilabdá”-t fogadta el.

Egy jó tanács!

Ha nem tudjuk eldönteni, hogy nem túlzottan választékos-e a kifejezés, amit használni akarunk, gondoljunk bele, mondanánk-e a barátunknak a telefonban.

Ha úgy érezzük, hogy nem oda való, felejtsük is el gyorsan, mert „a néző”, vagyis „Six pack Joe” is idegenkedni fog tőle!

A magyar nyelv ismeri a „mely” és az „amely” névmásokat.

A nyelv általános szabályai szerint az *amely* az előtte álló szóra, az, *ami* az előtte álló tagmondatra vonatkozik.

Pl.: *Vettem egy lemezt, amely cigány dalokat tartalmazott.*

Vettem egy lemezt, ami bölcs döntés volt tőlem.

Mindez így szabályszerű, ennek ellenére vannak beszélt nyelvi pillanatok, amikor az „amely” túl választékos, keresett, finomkodó lenne.

Ilyenkor használjunk nyugodtan „amit”.

Hogy melyik ez a pillanat, azt nyelvérzékünk dönti el.

Bár a magyar nyelv helyes használata tanulható, a nyelvérzék maga nehezen fejleszthető, ezért ne féljünk olykor segítséget kérni nálunk fejlettebb érzékkel rendelkező társunktól!

3.4.2 A beszélt és az írott nyelv közötti különbség

Egészen másképp fogalmazunk beszéd közben, mint írásban.

A beszélt nyelv pongyolább, egyszerűbb, rövidebb egységeket (mondatokat) tartalmaz, többször használ befejezetlen mondatot, bizonyos kifejezéseket pedig – melyek írásban megállnák a helyüket - nem ismer.

Munkánk közben nem egyszer előfordul, hogy meg kell írunk valamilyen szöveget, melyet később felolvasunk majd.

Ámde!

Ennek a felolvasásnak olyannak kell lennie, mintha nem is olvasnánk, mintha fejből mondanánk a szöveget, sőt, mintha ott találnánk ki!

Vagyis, a szöveget úgy kell megírni, hogy az megfeleljen a beszélt nyelv követelményeinek, hogy a felolvasás élőbeszédnek hasson.

Ehhez azonban ismernünk kell a különbségeket.

Az írott nyelvnek szavakkal kell kifejeznie mindent.

A beszélt nyelvben ehhez járul kifejező eszközként még a hanghordozás, hangsúlyozás, a tekintet, minden interakció, a gesztusok, sőt, még a testtartás is.

Ha nem látszódunk a képen, akkor is újabb tartalmakat tudunk adni a mondatnak - pusztán a hangunkkal.

Éppen ezért ha felolvasásra írunk, hagyhatunk valamit az előadásmódra is, nem kell minden jelentést és kötőszót beleírni a szövegbe.

Az írott szöveg ismeri az írásjeleket, a felolvasott nem.

Az írásjel értelmet adhat, hordozhat, megváltoztathat.

Ezeket a funkciókat a beszélt nyelvben a szavaknak vagy az interakcióknak kell átvenniük.

A felkiáltójel, a kérdőjel még csak - csak pótolható hanghordozással, de a gondolatjelet, esetleg a pontos vesszőt végképp nem pótolja semmi.

A beszélt nyelv nem ismeri sem a hosszú mondatot, sem a bonyolult mondatszerkesztést. Az így megírt szöveg „olvasott”, vagyis mindenki számára világos lesz, hogy nem fejből beszélünk, hanem papírból.

Ez pedig szükségtelen, figyelemelvonó és – esetenként - kínos is.

A beszélt nyelv nem használ bizonyos szavakat, fordulatokat. Ilyen például a választékos „ám” kötőszó. /Emlékezzünk, mondanánk-e a telefonban a barátunknak?/

Helyette a „de” szerepel. Ahogy nem használatos a „s” kötőszó sem az élőbeszédben, hiszen minden alkalommal kimondjuk: „és”.

Hangsúlyozás:

Tanultuk az iskolában, hogy vesszőnél felvisszük a hangsúlyt. Így azonban csak az iskolások és a tanulatlan tévések olvasnak. Élőszóba ugyanis nem teszünk ilyet.

Ha mondatrészeket összekötünk /és nem mondatokat szétválasztunk/, akkor „lebegtetjük” a hangsúlyt. Tehát nem vesszük fel, nem tesszük le, hanem középen tartjuk. Ha beszélünk, nem is kell erre figyelni. Ha felolvasunk, kell.

Teljes mondat használata:

Típushiba az is, hogy minden egyes mondatot teljes mondatként írunk meg, alany, állítmány, tárgy, határozó, jelző.

Holott ha egy mondat tartalmazza a tárgyat, és a következő ugyanarra a tárgyra vonatkozik, szükségtelen újra megnevezni, elég hangsúllyal utalni rá.

Íme a rossz megoldások:

Pl.: „ *A szélső elvitte a labdát, majd középre rúgta azt.* ”

„ *A szélső elvitte a labdát, majd középre rúgta a pettyest.* ”

A helyes mondat a legegyszerűbb:

„*A szélső elvitte a labdát, és középre rúgta.* ” - Ez esetben a „majd” is túlságosan választékosnak bizonyul.

Szinonima kényszer:

Ez a másik rossz, iskolás beidegződés, vagyis ha egy mondatban már szerepelt egy szó, akkor legközelebb egy másik, rokon értelmű szóval „váltjuk ki”. Ez a szinonima kényszer.

Holott az – olykor erőszakolt, helytelen, gyakran szellemeskedő - szinonimakeresést az esetek többségében pótolja a fent említett, a tárgy vagy alany megismétlését elkerülő módszer.

Természetesen használható, sőt, használandó a szinonima, ha van.

Elkerülendő viszont, ha a köznyelv nem ismer más, hasonló értelmű kifejezést. Jó példa erre a „gól” szó.

Soha senki nem használ helyette mást, csak a szinonima kényszerben vergődő újságíró.

Senki sem mondja a lelátón, hogy „*mekkora találat!*”, ahogy a kapus is kapus és nem „*hálóőr!*”, még csak nem is „*cerberus!*”.

De „*hülye bíró!*” helyett sem kiabálnak „*hülye játékvezető!*” és főleg nem „*sípos embert!*”.

A közönség nem „*publikum!*”, a szurkoló szurkol a csapatának és nem „*űzi-hajtja kedvenceit!*”.

Fontos!

Ne féljünk a szóismétléstől! Az affektáltság, a természetellenesség mindig rosszabb!

A hivatalos nyelv beáramlása:

A kollektívizmus (szocializmus) évtizedeiben a hivatalos nyelvet a személytelenség határozta meg.

Mint ahogy a társadalom a felelősség és a felelősök hiányára épült, a jegyzőkönyvek, beszámolók, jelentések szinte teljesen kiiktatták az ígét és az igeragozást.

Mindent helyettesített az igéből „ság, -ség, -ás, -és” képzővel képzett névszó és a szenvedő szerkezet. Így:

Pl.: „*A leirat továbbításra került XY elvtárs felé.*”

Ez után nem kellett megmondani, hogy ki továbbította, amit továbbítani kellett. A társadalmi és pszichológiai okok nyelvi jelenséget szültek, amely hosszabb életűnek bizonyult a politikai berendezkedésnél.

Megmaradt a hivatalos nyelvben és onnan került az újságírók nyelvébe.

Néhány példa erre:

„*Nem született döntés...*” vagyis: „*Nem döntött a ...*”

„*Átadásra került...*” vagyis: „*Átadták...*”

„*Az áradás megfékezése után...*” vagyis: „*Miután megfékeztek az áradatot...*”

Ugyanígy beáramlott az újságírói nyelvbe a hivatalos nyelv szókészlete.

A folyamat egyik része egyértelműen üldözendő.

Pl.: *elkövető*

fegyvernek látszó tárgy

panasszal él az önkormányzat felé

A másik része, elsősorban a pontosságra törekvő újságírók körében distinkcióval használható.

Vagyis: A „*nagy értékre elkövetett csalás büntette*” jogi szakkifejezés.

Használatakor ezt jelezni kell! Nem tűnhet fel úgy, mintha az újságíró saját kifejezéstárához tartozna.

Tehát helyesen: „*Ahogy a jegyzőkönyvben áll: nagy értékre elkövetett csalás büntette alapos gyanújával vették őrizetbe.*”

Szuperlatívuszok:

Egyre elterjedtebb jellemzője az újságírók nyelvének, a „mértéktelen túlzás” vagyis a szuperlatívusz használata.

Nincs szép gól, csak „*nagyon szép gól*”, a jó megoldás „*káprázatos*”, a nagy fölény „*azonnali kiütés*”, ami furcsa, az azonnal „*megdöbbenő*”.

Elsőpró, fantasztikus, lehengerlő, lenyűgöző, elképesztő, hihetetlen – csínján az elragadtatással, több higgadtságot!

Szlang:

Bármilyen vonzó lehetőség is a szlang használata, bánjunk vele mértékletesen! Még akkor is, ha egy argóból vett kifejezés többet, esetleg más jelent, mint a köznyelvi.

Természetesen sajátos stílusértékénél fogva a szlenget nem szabad kizárni a nyelvből, de mindig jelezni kell hangsúllyal, szavakkal, hogy nem véletlenül használjuk.

Fontos!

A legdurvább hiba a különböző stílusértékű kifejezések ok nélküli elegyítése.

Pl.: „*A rendőrök egészen a hídig üldözték az elkövetőt, majd annak lábánál elkapták.*”

Ebben az esetben a szavaink többsége köznyelvi, az „elkövető” viszont hivatali. Az „annak lábánál” túlzottan választékos, az „elkapták” pedig szlang.

Természetesen vannak olyan műsorok, ahol a szlang – mint kommunikációs bázis - használata egészen más jelent és más elbírálás alá esik. Ezek a műsorok rétegműsorok, a célközönségtől függ, milyen a nyelvezetük.

Nyelvi divatok:

Az átlagember beszédét nyelvi divatok határozzák meg.

Ezek az áramlatok gyorsan terjednek, és ugyanolyan gyorsan tűnnek el.

Ne használjuk őket!

Íme:

Pl.: *Mentem ezerrel* - gyorsan mentem

Bevállalom, felvállalom - vállalom

Ezek mennek, meg a faláb (v:báránnyelvhők) - ez van

Elhíresül - híressé, hírhedtté válik

Bejön - tetszik

Abszolút - igen

Tiltott kifejezések¹¹:

Egyfelől a szinonima kényszer hatására, másfelől a szöveg színesítésére gyakran kerülnek a köztudatba többnyire szellemeskedő, és többnyire erőltetett kifejezések, szavak.

De ha nem is erőltetett, sőt, kifejezetten szellemes, sokadszor már kellemetlennek fog tűnni, hiszen jobb esetben is csak egyszer nevetünk a poénon. Ha egyáltalán...

Néhány szellemes megjegyzés:

Pl.: *„A játékos cselezett, cselezett, azután belefulladt a cselébe, mint II. Lajos.”*

„Olyan rossz a talaj, hogy a labda a hepére esett és a hupáról pattant fel”.

„Eldönthette volna a mérkőzés sorsát, de csak a védőket döntötte el”.

Ezek a szóviccek egyszer jók, másodszer már ajánlott elkerülni őket.

A legsilányabb szellemeskedés a névvel való játék.

Pl.: *”Both-al üthetik a nyomát* „- Both József edző volt.

Vagy egy másik edző, Csank János: *„Beleesett a csank-csapdába...”*

Fontos!

A túlzottan választékos, szellemeskedő, elkoptatott, hivatalos nyelvi kifejezések és szavak tehát kerülendők!

¹¹ Lásd: Melléklet 7.1 Kerülendő kifejezések gyűjteménye.

„Az igazat nem hamisítani, a hamisat nem igazítani”

(ismeretlen szerző)

4.1.1 A tudósítás

A „tudósítás” szót két értelemben is használjuk.

Jelenti - egyfelől : a műfajcsaládot - párja a publicisztikai műfajcsalád

- másfelől: magát a televíziós műfajt, a helyszíni beszámolót.

Ezen a helyen a helyszíni beszámolót részletezzük:

Tudósításnak nevezünk minden olyan újságírói megnyilvánulást, mely a helyszínről beszámolva megpróbál leírni egy eseményt, egy folyamatot, vagy valaminek az állapotát.

A tudósítás alapesetben kerüli a szubjektív elemeket, az értékelést és az elemzést. /Létezik ugyan szubjektív tudósítás, de az a publicisztikai műfajcsalád része, publicisztikai célokat szolgál, használva a tudósítás eszközeit./

A helyszíni tudósítás lehet egyidejű, vagyis élő, vagy rögzített, az események lényegét tartalmazó bejátszás.

4.1.1.1 A tudósítás, mint beszámoló alműfajai

1. hangos hír
2. helyszíni tudósítás
3. a riport
4. a közvetítés

1. Hangos hír:

A hangos hír tágabb értelemben véve a televíziós és rádiós hír, melynek – mivel nincs lehetőség újraolvasni, mint az újsághírt – könnyen érthetőnek kell lennie.

Más, a rádiós gyakorlatban gyakrabban használt értelmezésben egy létező, kedvelt, a Krónika műsorok legkedveltebb műfaja annak ellenére, hogy a hírszerkesztés szabályainak több ponton ellentmond.

A részletesen megfogalmazott hírnél csak annyival több, hogy a riporter nem a stúdióban ül, hanem telefonon jelentkezik, elvben a helyszínről.

Mivel azonban nem tesz hozzá olyan információt, mely csak a helyszínen szerezhető be, csupán a stúdión kívülség, mint hitelesítő tényező a hozzáadott érték. /Mint hogy a hangos hír szerepe pusztán a műfajgazdagítás, nem ritkán előfordul, hogy a riportert információval a szerkesztőségből látják el./

A hangos hír tehát ebben a rádiós értelemben rossz gyakorlat, lehetőség szerint kerülendő!

2. Helyszíni tudósítás:

Szerepe nem csak dramaturgiai, valóban hozzásegít az információáramlás felgyorsításához, teljessé és hitelessé tételéhez. A leggyakoribb televíziós és rádiós műfaj, melyre a közlés helyétől és témájától függően más-más szabályok vonatkoznak.

Ismert formái:

- telefonos tudósítás
- városok közti kapcsolás /stúdióból stúdióba/,
- illetve a mobil műholdas rendszer, az úgynevezett SNG használata, amikor a helyszínről jelentkező látszódik is.

Rádiós helyszíni tudósítás:

Átlagos ideje 50 másodperc és másfél perc között változik. Megírásakor figyelemmel kell lenni arra, hogy a tudósítást felkonferáló szövegben mi hangzott el. Alapesetben a tudósítás nem kezdhető magával a hírral, hiszen az a felkonferálásban elhangzott, viszont olyannyira szemléletes, hogy a hallgató maga elé képzelhesse a helyszínen történt eseményeket.

Tévés helyszíni tudósítás:

A kép megjelenésével fontossá válik a helyszín pontos kiválasztása, egyáltalán nem mindegy, mi látszik a képeken, vagy a háttérben, melyre egyébként a tudósítónak, beszéd közben utalnia kell.

A rádiós helyszíni tudósításnál kevesebb, vagy más jellegű beszédet igényel, hiszen ami a képen látszik, azt nem kell elmondani, csak értelmezni.

3. A riport:

A riport része a tudósítás műfajcsaládjának, ugyanakkor nem kifejezetten műsorvezetői műfaj. Ezért ezen a helyen nem foglalkozunk vele.

4. A közvetítés:

Az egyidejű, folytatólagos tudósítást közvetítésnek nevezzük.

Ahogy tűnnek el az elektronikus médiából az élő adások, és veszik át helyüket a „rögzített-vágott”, esetleg „ál-élő”, olykor „kvázi-élő” programok, úgy tűnik el a legesetlegesebb és éppen ezért a legizgalmasabb műfaj.

Ezért korlátozódik egyre inkább csak a sportra a közvetítés.

Közvetítés a rádióban:

A rádiós közvetítés lényege, hogy a hallgató, esetleg évek múltán visszaemlékezve ne tudja már eldönteni, hogy látta is azt az eseményt, vagy csak a rádiós közvetítést hallotta.

A kulcsszavak:

- a) egyidejűség,
- b) szemléletesség,
- c) átélés és fegyelmezettség
- d) pontosság

a) egyidejűség:

A jó rádiós közvetítés abban, és pontosan abban a ritmusban, amit az esemény megkíván öt idősíkot váltogat:

- régmúlt
- közelmúlt
- jelen
- közeljövő
- távoli jövő

Ezzel már önmagában jelzi az esemény súlyát, intenzitását, lüktetését.

Pl.: Egy futballmérkőzés közvetítésekor:

régmúlt - a két csapat korábbi szereplései, egyes játékosok múltja, sérüléseik, szokásaik a pályán, stb...

közelmúlt - mi történt az imént, mit tett ugyanaz a játékos hasonló helyzetben, eddig hány szögletet rúgtak és kik, stb...

jelen - optimális esetben a legjelentősebb rész, amikor a riporter az eseményekkel szinkronban elmondja, hogy mit lát, természetesen fűszerezve a többi idősíkból származó információval, lehetőséggel.

közeljövő - a riporter már látja, hogy mi történhet a pályán a következő pillanatban, ki várja a labdát, mi lehet a következő momentum, milyen következményekkel járhat a csere, stb...

távoli jövő - mi történik, ha az egyik csapat győz, mi, ha a másik, ki kerülhet be alkalmasint a válogatottba, stb...

Típushibák:

- Túlkészültség:

Közvetítéskor természetesen a legfontosabb információ maga az esemény.

Hibát követ el a riporter, ha – sokszor csupán felkészültségét fitogtatva - felesleges múltbéli információkat, sokszor irreleváns adatokat sorol.

- Csúszás:

A riporterek egy része nem képes szinkronban maradni az eseményekkel, így az idősíkok váltakoztatása miatt folyamatosan lemarad.

Szinte mindig félmúltban van, képtelen felvenni és visszaadni az események ritmusát.

- Szegényesség:

Elsősorban a felkészületlenség jele, ha a kommentátor nem képes a múltról, a jövőbeni lehetőségekről beszélni. Ilyenkor a jelenbe menekül, közvetítése egysíkúvá, monotonná, élvezhetetlenné válik, még akkor is, ha az eseményt ritmusa közvetíthetővé teszi. Végképp bukáshoz vezet azonban a felkészületlenség, ha lassú magyarázatot közvetít a riportert.

b) szemléletesség:

A közvetítéssel láttatni kell, ezért plasztikusan és egyszerűen kell fogalmazni. Nagy szókinccsel rendelkező újságírók lehetnek csak jó kommentátorok, akik minden esetben, gondolkodás nélkül megtalálják a helyes kifejezést.

Típushibák:

- Kis szókinccs:

Soha nem közvetíthet jól az, aki néhány száz szóból válogat.

Egyfelől monoton lesz és unalmas, másfelől görcsös és megfelelni vágyó.

- Szinonima keresés:

Elsősorban a kevés szóval élő riportert fél a szóismétléstől és keres minden áron rokon értelmű szavakat akkor is, ha elfogadott köznyelvi megoldások nincsenek a keresett szóra.

A gól „góll”, ha kell, kétszer is, és soha nem „találat”!

- Nyelvi panelek használata:

Vannak riporterek akik képesek percek alatt beszélni úgy, hogy kizárólag közhelyeket, nyelvi paneleket használnak.

Pl.: *„Hölgyeim és uraim, a zsúfolásig telt stadionból jelentkezünk, valósággal zeng-zúg az aréna, a publikum latin temperamentummal űzi-hajtja kedvenceit. A honi pontvadászat rangadóján a hazai legénység nem az előre megadott összeállításban futott ki a gyepre, mint kiderült ugyanis a gárda gólvadásza a maródiak listájára került, így a lelátóról kénytelen figyelemmel kíséreni társai próbálkozásait... stb.”*

c) átélés és fegyelmezetttség:

A közvetítő riporter egy a nézők közül, de ő az az egy, aki a távollévőknek megpróbálja szavakkal visszaadni az eseményeket.

Így a riporter nem vonhatja ki magát a helyszíni hangulatból, de nem is adhatja át magát teljesen neki. Nem lehet kívülálló, de nem is veszítheti el a fejét.

A közvetítő riporterre is áll az újságírói természetesség néhány alapszabálya:

- Mit csinál a riporter, ha meglepetés éri?

A válasz: Meglepődik.

- Mit csinál a riporter, ha mulatságos dolgot lát?

A válasz: Nevet. Vagy mosolyog.

- Mit csinál a riporter, ha nem lát mulatságos dolgot?

A válasz: Nem nevet. És nem mosolyog.

Vagyis megpróbál természetesen viselkedni.

De nem feledkezhet meg magáról. A tökéletes természetesség a médiában nevetlenségnek, nagyképűségnek tűnhet.¹

Nem eljätssza, hogy ő egy riporter, aki éppen örül a gólnak, hanem valóban örül a gólnak és ennek hangot is ad.

¹ Lásd: 6.1.3 A műsorvezető viselkedése kamera előtt

d) pontosság:

Nincs még egy műfaj, ahol olyan fontos lenne a pontosság, mint a közvetítésekben, kiváltképp a sportközvetítésben. Itt nincs magyarázat, nem lehet rosszul mondani az eredményt, itt a majdnem jó, vagy a hasonló is rossz. Minden esetben tudni kell, hogy éppen kinél van a labda és ami még fontosabb, hogy ki lőtte, sőt, ki lövi a gólt.

Mindennek alapja a felkészültség.

A felkészületlen riportert rendszeresen kerül ismeretlen helyzetbe, ahol csak a megérzéseiben és a szerencséjében bízhat. A felkészült riportert ritkán éri meglepetés, ha éri, mindenki mást is ér.

Fontos!

A riportert ne akarjon mindenáron szakértőnek látszani!

Egyrészt valószínűleg nem sikerül neki, másrészt a hallgató tudálékosnak és ellenszenvesnek tartja majd.

Típushibák:

- Az intern:

Jellegetes műsorvezetői hiba, de leginkább a közvetítésekben számottevő az úgynevezett „intern”, vagyis a belső információk kiadása. Sőt, sok műsorvezető nem is tud a nézők fejével gondolkodni, így nem képes az átlagos ember nyelvén beszélni, vagy a nézők kérdéseit feltenni.

Ezért kell a szövegből száműzni a televíziós szakkifejezéseket!

Gyakran használt intern:

Pl.: - *Szerkesztő kollégám azt mondja a fülemben, hogy...*

- *Integtetnek nekem az üveglakon túlról...*
- *Az adásmenet szerint most annak kellene következnie...*
- *Elnézést, de lejárt az időnk, be kell fejezni...*

A televíziót nézve senkit nem érdekelnek a műsor létrehozásának körülményei, így nem „közvetítést” nézünk a meccsről, hanem magát a meccset nézzük, ahogy nem érdekel az sem, hogy mi van a tudósító jegyzeteiben, csak az, hogy mi történt.

Felesleges tehát:

Pl.: - *És most ránézek az órámra... (Fél hét van.)*

- *Jegyzeteimbe pillantok... (Kit cserél az edző?)*

- *Köszöntöm Önöket, (Jó estét kívánok!)*

Ezeket a mondatokat rossz szokásból, vagy időkitöltésre használják a riporterek, amíg az órájukat nézik, vagy a jegyzeteikbe pillantanak, hátha kitalálnak valamit.

A közönség azonban tudja, hogy ha jó estét kíván a műsorvezető, akkor köszön, és nem érdekli hova néz a riporter, csak az, hogy mennyi a hátralévő idő.

Fontos!

Tartsuk meg magunknak és kollégáinknak a belső információkat, ne a hallgatót fárasztjuk velük!

Van olyan riporter, aki stílust teremt abból, hogy oda nem való mondatokkal traktálja a közönséget. Ez valóban stílus. Csakhogy rossz stílus!

- Markírozás:

A legkevésbé tolerálható riporter hiba, amikor az újságíró érezhetően csak játssza a szerepét. Amikor a stadionban tízezernyi ember üvölt fel, hogy gól, akkor a riporter közli:

„és bent van a kapuban a labda” és kicsit elhúzza a végét, hogy úgy tűnjön, mintha valami is érdekelné.

Holott „civilként” ő is azt mondaná, hogy GÓL!

Ennek ellenkezője, amikor a riporter az események hatása alá kerül és elveszíti tisztánlátását. Befolyásolják a háborgó szurkolók, a tüntető tömeg, az ünneplő közönség.

Márpedig a közvetítés sokszor pártos, de mindig objektív műfaj, a hallgató ugyanis az eseményekre kíváncsi és nem a közvetítő impresszárióra.

Közvetítés a televízióban:

A televíziós közvetítésre is vonatkoznak a rádiós közvetítés szabályai, de a tévés közvetítés legfőképpen abban tér el, hogy nem kell elmondani mindazt, amit a néző amúgy is lát.

Pl.: Egy tévés közvetítésben látható, hogy ha egy játékos leveszi a labdát, az azonban már korántsem biztos, hogy tudja azt is, ki az a játékos.

Vagy:

Látja, ha kapura lönek, de nem biztos, hogy látja, hol áll a kapus, vagy mi történhet a kipattanó labdával.

Fontos!

A televíziós közvetítés kevesebb szót, kevésbé közvetítő, inkább kommentatívabb felfogást igényel.

Alapszabály az is, hogy a közvetítő azt is lássa, amit a tévé néző lát, így például ha a meccs idején a lelátón megmutatnak egy híres embert, mondja el, hogy ki az.

Ugyanakkor, ha sokáig mutatják, a pályán történtek már fontosabbak, akkor függetlenül a képtől, térjen vissza az eseményhez!

4.1.1.2 A tudósítás, mint beszámoló részei:

Kezdő mondat:

Itt dől el, hogy a hallgatók vagy nézők mekkora figyelemmel követik majd a szöveget. A figyelem felkeltésére a kezdő mondatban legnagyobb az esély.

Jellemző hibája a híversenyben résztvevő riporternek, hogy – ha csak kevéssel is, de – többet mond az igazságnál.

A tudósítást „felütéssel”, vagyis olyan mondattal kell kezdeni, amely felkelti a figyelmet.

Pl.: *„Közápor, könnygáz és vízágyú a Parlament előtt.”*

Fontos!

A verseny - vagyis az érdekességre való törekvés - nem szabad, hogy elterelje figyelmünket a legfontosabb szabályról: **Az igazat, a tiszta igazat és csakis az igazat!**

Az aranymetézéspon:

A művészeti alkotások szerkezetét is alapvetően meghatározó pont az egyenesen úgy helyezkedik el, hogy a kezdőpontról az aranymetézéspontrig tartó rész pontosan kétszer akkora legyen, mint az aranymetézéspontról a vége pontrig tartó. Tehát egy három perces tudósításban kb. a második perc végén van az aranymetézéspon.

Bár a szabályt az esetek többségében figyelmen kívül hagyják, nem árt tudni: az itt elhelyezett, figyelemfelkeltő, az átlagostól elütő mondat megteremti a szöveg ívét és egységét.

Befejező mondat:

A kezdő mondatához hasonló fontosságú, minthogy az marad meg a hallgató agyában leginkább, amit utoljára hall. Gondoljunk csak arra, hogy ha a riporter halmozza a kérdéseit, akárhányat kérdez, a válaszoló mindig a legutoljára feltett kérdésre válaszol. A példánknál maradva:

„Nyolc súlyos sérült, több millió forintos kár, és egy hérvégi nyugalmában megzavart város – ez a tüntetés mérlege.

Fontos!

Amennyiben a hír nem hangzott el a felkonferálásban, úgy a tudósítást azzal kell kezdeni.

Ha elhangzott: nem szabad!

Ebben az esetben magának a hírnek az utolsó mondat előtti szakaszban, esetleg az utolsó mondatban vissza kell térnie.

A kezdő mondatot a műsorvezetővel adás előtt mindig egyeztetni kell, mert kínos szakmai hiba, amikor a tudósítás ugyanúgy kezdődik, ahogy a felkonf véget ér!

A felkonferálás nyelvezetére a már ismert szabályok érvényesek.

Érdemes azonban minden tudósításban elhelyezni egyetlen, a köznyelvitől elütő szót, kifejezést, mely megragadja a figyelmet.

Ezt a módszert ismeri és alkalmazza a politikusok jelentős része is.

Emlékezzünk csak Torgyán József úgynevezett „féregirtós beszédére”², vagy Orbán Viktor „osztrák vircsaft” kifejezésére, melyet a zsebszerződésekkel kapcsolatban használt.³ Kövér Lászlóhoz, a vezető FIDESZ-es politikushoz kötődik a „striga”⁴ szó, Kondor Katalinhoz pedig a „brekeg” kifejezés, mellyel az amerikai nagykövetet illette.⁵

A helyszíni tudósítás lényege a gyorsaság és a hitelesség, melyet a tudósító ottléte jelenít meg.

Így nagy figyelmet kell fordítani arra, hogy specifikus, csak a helyszínen beszerezhető információkkal is színesítsük a tudósítást.

---

² 1996. március 15-én a Szabadság téren azt mondta politikai ellenfeleiről, hogy mint „liberális férgek”, rágják az ország testét, ki kell őket irtani.

³ Orbán Viktor 2001. nyarán egy határ menti faluban azt mondta, elég az „osztrák vircsaftból”, hogy fillérékért adják idegen kézbe a magyar földet.

⁴ Kövér László a 2002-es választási kampányban, egy vidéki fórumon ezzel a szóval utalt politikai ellenfeleinek kártékonyására.

⁵ Kondor Katalin 2001. december elején, egy pest megyei MDF-fórumon bírálta az alig pár hónapja Magyarországon tartózkodó amerikai nagykövetet azért, mert antiszemizmusról „brekegett”.

*„Attól, hogy kinyitva a szádat 16 millió ember hall a tévében,
ne gondold, hogy akár egy picivel is eszesebb vagy,
mint amikor szavad csupán ennek a teremnek a végéig hallik.”*

(Charles Kuralt)

5.3.1 A felkonfok

Amikor a műsorvezető a nézőhöz, vagy hallgatóhoz beszél, felvezeti, felkonferálja az azt követő összeállítást, vagy beszélgetést. Ez a műsorelem a felkonf.

A felkonf elsődleges feladata:

- felhívni a figyelmet az azt követő műsorrészre, /műsorra, bejátszásra, stb.../,
- magyarázni, értelmezni az azt követő műsorelemet
- nagyobb gondolati folyamatban elhelyezni, ritkán kiegészíteni az elhangzottakat.

5.3.1.1 Felkonf a hír-jellegű műsorokban:

A klasszikus hírműsorok nem foglalkoznak sem figyelemfelkeltéssel, sem magyarázattal.

A klasszikus hírműsorban lévő felkonfok maguk a hírek.

Éppen ezért az őket követő tudósítás nem kezdődhet a hírrel, hiszen gyors egymásutánban kétszer hangoznának el ugyanazok a mondatok.

Mint erre máshol utalunk¹, egyre kevesebb a klasszikus hírműsor, a nézettségi versenyben ugyanis alulmarad, aki nem használja az átlagnéző érdeklődését felkeltő, vagy a meglévő érdeklődését eleve kihasználó elemeket.

Egyre kevesebb műsorban alkalmazható tehát a fent leírt mondat.

Az infotainment-műsor² felkonferáló szövegeinek tehát figyelemfelkeltőnek kell lennie, de úgy, hogy minél kevésbé sérüljenek a hírszerkesztés szabályai.

A kevésbé visszafogott és sokkal inkább nézett hírműsorok az érdeklődés mellett a megvetésnek is tárgyai, az ilyen hozzáállást nevezik ugyanis a nézők „szenzációhajásznak”.

5.3.1.2 Felkonf a magazin-jellegű műsorokban:

A magazinműsorok felkonferálásaiban megengedhető, sok esetben elvárható a szubjektivitás³.

A felkonf hiába maga a hír a klasszikus hírműsorokban, a média bulvarizálódik, és a hírműsorokba is szabály szerint nem használatos elemek kerülnek.

Ezért a hírműsor vezetőinek is érdemes ismerni a felkonferálás szabályait, legalábbis azokat, amelyeket leggyakrabban használnak a műsorvezetők.

A felkonf leggyakrabban használt fajtái:

1. keretes
2. kiemelő
3. analógiás
4. story-s
5. „in medias res”
6. összetartó
7. állító-tagadó
8. címes

¹ Lásd: 3.3.3 A hírsorrend című fejezet.

² Lásd: 3.3.2 A hírszerkesztés a gyakorlatban című fejezet.

³ Lásd: 2. Objektivitás... című fejezet.

1. keretes felkonf:

Egy határozott, az egész hírre, eseményre jellemző szóval indít, amit kifejt, majd a végén visszatér az eredeti szóra, annak egy változatára, vagy a szóhoz kapcsolódó megállapításra.

Pl.: *Kezdet: Égszakadás, földindulás ....*

Vég: De ki akar épp jelen lenni, mikor szakad az ég és indul a föld.

2. kiemelő felkonf:

Néhány érdekes, vagy fontos információt kiemel az összeállításból, amely egyébként később újra elhangzik /Nem baj, ha a fontos információkat többször is hallja néző./

A módszer nem túl munkaigényes, nem kell hozzá adatokat gyűjteni, elég az összeállítást megnézni.

Bizonyos pillanatokban releváns, bár rendszeres használata sokat elárul a műsorvezetőről.

Pl.: *Jenőke születése óta egyfejű, két szemmel olvas és szinte minden szagot megérez egyetlen orrával. Látni fogják, akkor sem megy neki az ajtófélfának, ha egyik szemét becsukja. Azt mondja, így szokta meg. Talán másképpen nem is menne már.*

3. analógiás felkonf:

Ahogy az elnevezés is mutatja, analógiát keresünk ahhoz az esethez, melyet később bemutatunk. Csak az analógiát mondjuk el, és csak jelezzük - vagy még csak nem is jelezzük -, hogy arról beszéltünk, amit látni fognak.

/Déri János a 80-as évek egyik legnépszerűbb televíziósa ál-kínai meséket gyártott és azokat mesélte el felkonf gyanánt./

Pl.: *Ismerik-e a béka és a skorpió meséjét?*

A skorpió megkéri a békát, hogy vigye át a folyón.

- Nem viszlek, mondja a béka, mert meg fogsz csípni.

- *Nem foglak, higgyél nekem.*

- *Nem viszlek, mert nem hiszek neked.*

- *Vigyél át, gondoldj arra, ha megcsíplek, mindketten odaveszünk...*

Ez hatott. A béka elgondolkodott a skorpió szavain, majd a nyakába vette és úszni kezdett, át a folyón. A víz kellős közepén jártak, amikor a skorpió mégiscsak megcsípte a békát.

- *Mit tettél skorpió – kérdezte a béka - most mindketten odaveszünk!*

- *Ne haragudj béka, nem tehetek róla – válaszolta a skorpió -, ilyen a természetem.*

Ez a példabeszéd értelmezhet egy összeállítást egy értelmetlenül gonosz emberről.

4. story-s felkonf:

Mint a neve is mutatja, egy történetet mesél el. A történet lehet jellemző az egyik szereplőre, előre vetítheti az „anyag” hangulatát vagy megmutathatja a műsorvezető viszonyát magához az esethez.

Pl.: Egy XY portré elé:

Kevés olyan embert ismerek, mint XY. Egyszer hűvös, szeles időben sétáltak WZ-vel, esett, fújt a szél, WZ pedig fázott, mert csak egy könnyű kis pulóver volt rajta. XY egyszer csak megállt, levette a felöltőjét, és WZ-nek adta. Hát ilyen ember ez az XY.

5. „in medias res” - felkonf:

Az eseményhez kapcsolódó szöveg nem az elején kezdődik, hanem a közepébe vág. A vége kétféle lehet, a csúcsponton fejeződik be, ha elhangzik a legfontosabb elem, de lebegtetheti is a figyelmet, ha csak sejteti, mi következik az elhangzottakból.

Pl.: *Kezdet: Amikor Medgyessy Péter bement a kormányülésre... ez történt, ...az történt...*

Vég-1: ...és már tudta, hogy felajánlja lemondását.

Vég-2: ...és már tudta, mit kell tennie.

6. összetartó felkonf:

Különböző, látszólag egymástól független állításokat, hírmondokat tartalmaz, amelyet a végén lévő egyetlen mondat értelmez, amely végül nincs kifejtve.

Pl.: Kezdet: Az MSZP ezt csinálta, az SZDSZ azt csinálta, a Fidesz amazt csinálta, az MDF emezt csinálta.

Vég: A választásokon egyiknek sem lett igaza.

7. állító-tagadó felkonf:

Az először elhangzó állítások után egy „de” szócska következik, vagy egy „igaz lenne, ha...” fordulat, majd jönnek az ellentétes állításokat tartalmazó mondatok, amelyek cáfolatai az előzőeknek.

Pl.: A bűncselekmény gyanúsítottja azt állítja, hogy nem ismerte az áldozatot, aznap este külföldön volt, ráadásul gyenge fizikuma miatt egy malomkövet fel sem tudna emelni.

Az igazság ezzel szemben az, hogy 30 éve lakótársak voltak, a gyanúsított soha nem járt még külföldön, emellett súlyemelő volt a Dunaújváros színeiben.

8. címes felkonf:

Olyan felvezető szöveg, amelynek elején egy figyelemfelkeltő szó, szófordulat, vagy cím van. A címben ige szinte soha nem hangzik el.

Pl.: Micsoda csapás! Három legyet ölt meg egy csapásra a derék szabólegény, amikor... stb

A hibásan értelmezett felkonf: az átkötés

A televíziós műsorokat általában vezérlő elvek szerint szerkesztik.

A jól szerkesztett hír illetve magazin műsorokban az egymást követő események logikusan következnek egymásból.

Amikor azonban a túlságosan is nyilvánvaló szerkesztői szándék nem nyilvánul meg logikus építkezésben, előtérbe kerül a műsorvezetői „átkötés”.

Fontos!

Átkötés annyit tesz, mint egységként jeleníteni meg két különféle dolgot.

Az átkötés tehát fából vaskarika. A szerkesztői hiba tetézése műsorvezetői hibával.

Hírműsorokban a következő módokon nyilvánul meg:

Pl.: *És most más.*

Kedvelt és mindmáig - bár egyre ritkábban - használt fordulat, mely elválaszt két hírt egymástól.

Pl.: *És most itthonról.*

Vagy ami még rosszabb:

Pl.: *És most itthoni dolgainkról.*

Vagy:

Pl.: *És még mindig labda, de már nem kézi, hanem kosár.*

Valójában a televízió néző az elmúlt évtizedekben elfogadta azt az absztrakciót, hogy a készülék egymással semmilyen logikai kapcsolatban nem álló információkkal szórakoztatja. /Ezt hívják a tévések a „három SZ” szerkesztési elvének, vagyis: szar, szappan, szalámi./

Fontos!

Felesleges tehát két állítás között, melyek egymással semmilyen logikai kapcsolatban nem állnak logikai összefüggést kreálni, mert butaságot mondunk, jobb esetben bosszantóak, rosszabb esetben nevetségesek leszünk.

Az átkötés kényszere egyébként nem csak televíziós specialitás:

Pl.: „Simon Tibor támadói közül hárman szabadlábban védekezhetnek, egy másik értelemben vett támadó, Horváth Ferenc még mindig csapat nélkül.”⁴

A bornírt megfogalmazást a felesleges megfelelni vágyás szülte, megfelelni egy téves elvárásnak.

A műsorvezető felvezetése, felkonfja után kezdődhet a bejátszás, a beszélgetés vagy a produkció.

---

⁴ In: Nemzeti Sport, 2002. július.

*„Egy alkotó embernél az a legfontosabb, hogy felismerje
a maga korlátait és azon belül a maximumot tudja nyújtani.”*

(Hauser)

6.1 A műsorvezető és viselkedése

Általános szabályok:

A műsorvezető akkor végzi jól a feladatát, ha viselkedése, külseje szerepléskor nem változik el látványosan.

A természetesség, vagy annak látszata nélkül a műsorvezető szerepet játszik, amit a néző és a stúdióban lévők is észrevesznek, a műsorvezető lelepleződik.

Aki nem viselkedik kultúráltan munkán kívül, aki nem fogalmaz egyszerűen civilként, aki nem fegyelmezett, tiszta, vagy egyenes ember, nehezen tud annak látszani a képernyőn, nem tudja megnyerni beszélgetőtársát, és nem vívja ki a munkatársak segítőkészségét.

A műsorvezető tehát: felkészült, fegyelmezett, nyílt, egyenes, tiszta és udvarias.

Fontos!

A műsorvezető SOHA nem lehet udvariatlan.

A műsorvezető önálló személyiség, aki nem keverheti össze a magánéletet a munkával. Éppen ezért törekedni kell arra, hogy ne keveredjünk túlságosan szoros kapcsolatba azokkal, akiket munkánk során kérdezni, esetleg bírálni kell.

Nem vezet jóra az együtt kávézgatás, az együtt sörözés, a „haverkodás”, a „bratyizás” a sportriporternek a focistával, a színikritikusnak a rendezővel, a híradósnak a politikussal.

Ez a döntés persze áldozatokkal jár. A kapcsolat ugyanis információt is jelent egyben, melyről, - a függetlenség érdekében - le kell mondanunk olykor. Más nem

feltétlenül mond le, ezért az övé lesz az információ. Így a munkánkat nem végeztük jól, és mégis...

Különösen jellemző ez a rendőrségi hírekkel foglalkozó újságírókra. Gyakori, hogy a testülettel folyamatosan alkukat kötő, ezért sokszor tájékozott kolléga bizonyos idő után már nem annyira a közönség, mint inkább a rendőrök érdekeit tartja szem előtt. Nem könnyű ugyanis függetleníteni magunkat a személyes érzelmektől, de ha sikerül is, nem lesz könnyű eltávolítani magunkat – az elfogultság látszatától.

Az újságíró viselkedésének elengedhetetlen tartozéka tehát a TÁVOLSÁGTARTÁS.

Ahhoz, hogy a műsorvezető azt a képet láttassa magáról, amit szeretne, fontos az első benyomás, ennek pedig része a külső is.

6.1.1 A műsorvezető, mint látvány

Vannak bizonyos dolgok, amelyeket nehéz megbeszélni a felvétel, vagy adás előtt, mégis muszáj. Ezek ugyanúgy vonatkoznak a műsorvezetőre, mint a műsorban szereplő vendégre, vagyis minden kamera előtt szereplőre.

A műsorvezetőt körülvevőknek más a dolguk és nem is biztos, hogy könnyen figyelmeztetnek bennünket olyasvalamire, ami kellemetlen.

Vegyük hát sorra:

Smink:

Ha tetszik, ha nem, mindenkinek KÖTELEZŐ!

A lámpáktól mindenki jobban izzad, a zsíros, vizes bőr pedig csillog.

Ha tudjuk magunkról, hogy izgalmunkban, vagy azért, mert a meleget nehezen bírjuk izzadni fogunk, adás, vagy felvétel előtt készítsünk a kezünk ügyébe /zsebbe, vagy a díszletbe/ zsebkendőt, és készüljünk fel arra, hogy ha éppen nem mutat a kamera, meg tudjunk törölközni.

Frizura:

A haj legyen mindig ápoltságos, tiszta.

/Ha véletlenül beteg, korpás a hajunk, mindenképpen legyen rá gondunk, hogy ez a ruhán ne látszódjon, hiszen a kamera mindent felnagyít./

A hosszú haj soha ne takarja az arcunkat, és ügyeljünk arra, hogy a frizura kellékei ne legyenek feltűnőek. Az a frizura, ami a tükörben jól mutat, nem biztos, hogy a képernyőn is ugyanolyan előnyös.

A frizura hátul van. Lehet, hogy oldalról, vagy hátulról nézve mutatós, de mivel a kamerával szembe vagyunk, ez ritkán látszik. A műsorvezetőnek olyan frizurát kell választania, amely szemből előnyös, arányos. A műsorvezető frizurája soha ne legyen túlzó, bonyolult, lapított, vagy aránytalanul tupírozott.

Körömök:

Ez nem műsorvezető-specifikus.

Ha valaki nem tartja tisztán a körmeit, a kamera előtti szereplés előkészületeinél sem lesz igénye rá. Akit nem zavar a rágott körme, nem érdekli az sem, ha sokakat irritál.

Mindenesetre a túl hosszú, vagy feltűnően színes köröm legalább annyira nem való a képernyőre, mint a koszos.

Szemüveg:

Ha állandóan kell szemüveget hordanunk, érdemes olyat csináltatni, amely kifejezetten műsorvezetőknek való, mert úgy csiszolják a lencséjét, hogy nem veri vissza a fényt, és a szemünk nem lesz láthatatlan.

A szemüveges műsorvezető feltétlenül ellenőrizze, hogy a keret hogyan mutat a kamerán, nehogy meglepetés érje.

Kerüljük a túl vastag, túl sötét kereteket, mert zord lesz tőle az arcunk.

És persze a napszemüveg még indokolt esetben is tilos, mert épp azt takarja el, ami a legkifejezőbb az arcon.

Ha olvasáshoz szemüveg kell, mindenképpen legyen kéznél, hátha a beszélgetőpartner, vagy a sugógép olyan helyzetbe hoz bennünket, amely – ha nincs ott a szemüveg - végzetes lehet.

Persze hírműsoroknál, vagy amikor a műsorvezető szemüveget használ, az első pillanattól tegye fel, hiszen a sugógép használatát hangsúlyozni semmiképpen nem

célszerű. /Gondoljunk csak Pap Endrére, aki a Híradóban köszönés után mindig feltette a szemüvegét, ezzel éppen azt hangsúlyozva, hogy sűgőgépről olvas.¹

Öltözet:

Egyre több olyan műsor látható a televízióban, amelynek műsorvezetője igyekszik kerülni az öltöny-nyakkendő összeállítást, hölgyeknél a kosztümöt. Ez híradóban persze lehetetlen.

Évtizedekig gondolták úgy a tévések, hogy a műsorvezető példával kell, hogy elől járjon az öltözékével, minél csinosabbnak kell lennie, hogy megtisztelje a nézősereget.

Mindenki emlékszik még az egyeduralmú Magyar Televízióra, amikor több kevésbé érdekes műsort is végignézték a nézők, csak hogy láthassák Takács Mária, vagy Kudlik Júlia legújabb ruhakölteményét.

És bizony, téma volt másnap a buszon, ha olyasvalamiben jelent meg a bemondó, vagy műsorvezető, amelyben már láthattuk.

Ma már inkább arra ügyelnek a műsorvezetők, hogy divatosak, és főleg közvetlenek, barátságosak legyenek. Aki nézi műsorukat, azt érezze, hogy „az a pasas, vagy csaj a tévében is olyan, mint én, úgy viselkedik, úgy öltözik, mint én”.

Tény, hogy az öltönyös, kosztümös megjelenés elidegenítő és távolságtartó, de ne felejtsük, hogy elegáns, tiszteletet ébresztő és parancsoló is.

Ha valaki civilben hord jelképeket, az ő magánügye, de a műsorvezető csak nagyon indokolt esetben tűzzön, vagy aggasson magára jelentéshordozó tárgyakat.

Pl.: Vallási jelképeket soha, nemzeti jelképeket csak országos ünnepen.

Az, hogy milyen színű a műsorvezető ruhája, természetesen az alkalomtól függ.

Pl.: Országos gyásznapon csak fekete lehet, ünnepnapon lehetőleg ünnepélyes, sötét.

¹ Magyar Televízió Híradó 1999-2002.

A műsorvezetőnek kerülni kell a nagy, feltűnő mintás darabokat, a fehérret, mert a képernyőn kiég, és vakítani fog, a tűzpirosat, mert „kigyullad” és az apró kockás anyagú ruhát, zakót.

Kerülni kell a feltűnő, túlságosan csillogó ékszereket is. Eltereli a figyelmet, különösen, ha mozog. Ha azt szeretnénk, hogy a lifegő karkötőnkre, vagy fülbevalónkra figyeljenek, inkább menjünk modellnek.

A műsorvezető elsődleges szempontja kell, hogy legyen, hogy semmi zavaró körülmény ne terelje el a hallgatóságot a mondandótól.

A cipőnél egyetlen tanács: legyen tiszta, mert ha koszos, a képernyőn még koszosabbnak látszik.

CSAK FÉRFIAKNAK:

A zakó azért ne legyen SOHA kockás, mert a kamera képfelbontása megegyezhet a zakó kockájának méretével, és a képernyőn rózsaszínben fog vibrálni, vagyis interferál.

A zakó ne legyen kétsoros gombolású, mert ha leülünk benne, elől biztos, hogy gyűrődni fog, kényelmetlen és csúnya lesz.

Furcsa, de jobb, ha egy számmal kisebb a zakó, mintha lötyög a műsorvezetőn, ugyanis ha kicsi, az nem látszik, viszont ha nagy, biztos, hogy még nagyobbak tűnik.

Ügyeljünk arra, hogy ha leülünk a kamera elé, legyen időnk rendbe tenni magunkon a ruhát. /El kell igazítani a nyakkendő, hogy ne csálén álljon, ki kell gombolni a zakó alsó gombját, hogy ne csússzon föl a nyakunkba, és ugyanezért, - vagyis, hogy el ne tűnjön optikailag a nyakunk, - mindig rá kell ülni a zakó aljára. Nincs annál rosszabb látvány, mint amikor a műsorvezető komolyan az asztalra támaszkodik, és a zakó kimerevített válltöméses része az illető füle fölé csúszik./

A nyakkendő ugyancsak a képfelbontás miatt nem lehet apró kockás.

A feltűnően mintás, vagy a vicces, apró üzeneteket közvetítő nyakkendő eltereli a nézőközönség figyelmét a mondanivalóról, éppen ezért, ha lehet, kerüljük.

Persze az sem mindegy, hogy hogyan van megkötve.

A televízióban a műsorvezető nyakkendője általában a kép közepén látható, éppen ezért elég feltűnő, ha rosszul kötötték meg. Ha nem tudunk nyakkendőt kötni, ne restelljünk meg segítséget kérni valakitől még adás előtt.

Az ingből ugyan a képernyőn a zakó alatt nem sok látszik, de szinte biztos, hogy a gyűrődés a képernyőn háromszor akkórának tűnik, mint a valóságban.

Zakó alá, ha lehet, kerüljük a rövid ujjú inget. Még nyáron is! A zakó ujján a csuklónál ki kell látszódnia a mandzsettának.

A hófehér ingnek az a hátulütője, hogy legtöbbször sötét zakóhoz hordják a férfiak, és a kamera nem tudja tökéletesen láttatni a két szín közti igen nagy különbséget. Tehát vagy a zakó színe lesz a képernyőn egészen más, mint szabad szemmel, vagy az ing nem látszik majd fehérnek. Az apró kockás, pepita inggel ugyanaz a baj, ami a kockás nyakkendővel, vagy a kockás zakóval.

Még egy fontos dolog: az ingnyak. Ha gombos, be kell gombolni. Ha úgynevezett „cápanyakú”, csak akkor vegyük fel, ha nem vastag a nyakunk, illetve nem baj, ha optikailag szélesít, kövérít.

Ha egy szál inget visel a műsorvezető, vagyis nem köt nyakkendőt, sose gombolja be a felső gombot, különben úgy fog kinézni, mintha éppen meg akarna fulladni. Viszont az ellenkezője sem tanácsos: soha ne gomboljunk ki túl sok gombot az ingen, mert az izléstelen.

A zokni mindig legyen legalább olyan hosszú, hogy kényelmesen ülve a nadrág szára és a zokni vége között ne kandikáljon ki a lábszárunk. Ja, és ugye nem kell említeni, hogy semmiképpen se legyen fehér, de még képernyőn fehérnek látszó se. Sőt, világos is csak világos, színben harmonizáló öltönyhöz lehet.

CSAK NŐKNEK:

A műsorvezetőnő ruhája mindig színesebb, változatosabb, mint a férfiaké, de éppen ezért több csapdát is rejt. Nem kell feltétlenül hatalmas ruhatár ahhoz, hogy a műsorvezető nő változatosan öltözöttnek tűnjön a képernyőn.

Minden nő - legalábbis a legtöbb nő - tudja magáról, hogy mi áll jól neki, mi az, amit feltétlenül hangsúlyozni kell, és mit jó, ha eltakar a kamera.

Mindenesetre jó tudni, hogy a kamera mindent felnagyít, tehát ami nagy, vagy széles az még nagyobbnak, ami kicsi, vagy keskeny, még kisebbnek, még keskenyebbnek látszik. Ez ellen pedig igen is tehetünk, segíthetünk a kamerának, hogy a lehető legoptimálisabb képet mutassa rólunk.

Fontos, hogy a rövid szoknya csak annyira legyen rövid, hogy ha leülünk benne, azért még eltakarja a lábunkat, vagy legalább a lábunk egy részét.

A dekoltázs pedig csak annyira legyen mély, hogy ne terelje el a figyelmet. /Egy szabad szemmel még épp hogy nem túlzó dekoltázs egy nem túl szerencsés képkivágásban frivolan meztelenkedővé tehet egy nőt, például ha képhatáron kívül esik, mert nem látszik, hogy milyen mély./

Az ujjatlan ruha nagyon keveseknek áll jól, mert vastagítja a kart és a vállat. A pántos ruha – a legritkább esetektől eltekintve - szinte meztelennek, de mindenképpen alulöltözöttnek mutatja a képen szereplő műsorvezetőnőt.

6.1.2 A műsorvezető viselkedése kamerán kívül

Először is egy jó tanács:

Lehet a műsorvezető egyedül, műsorvezető társával, vagy vendégeivel a stúdióban, soha ne felejtjük el, hogy egy tévéműsor mindig csapatmunka!

Ráadásul olyan csapatmunka, ahol – bárki követi el a hibát - többnyire más szenved tőle.

Éppen ezért, ami a képernyőn a műsorvezetőből látszik, nem csak a műsorvezetőn múlik. Az viszont, hogy milyen kapcsolatot alakítunk ki a munkatársakkal, egyedül a mi érdemünk.

Nem mindegy, hogy leendő beszélgetőpartnerünkkel, amikor belép a stúdióba, milyen viszonyba kerülünk.

Persze, ha régi ismerősről van szó, mások a szabályok, de mint házigazda, igyekezzünk ügyelni a következőkre:

Találkozás:

A vendég remélhetőleg korábban érkezik, mint ahogy a műsor, vagy a felvétel elkezdődik. Mindig tartsuk szem előtt, hogy ő idegen terepen van, tehát meg kell tennünk mindent azért, hogy jól érezze magát.

Szerencsés esetben ez nem a műsorvezető dolga, mert van olyan munkatárs, aki elbeszélget vele, de az is előfordulhat, hogy ránk hárul ez a szerep, és nem hagyhatjuk

magára az illetőt. Ilyenkor, ha lehet, valami olyasmiről beszéljünk, ami nem tartozik a témához, nehogy a partnerünk még kamerán kívül elkottyintsa azokat a mondatokat, amelyek értékes percek lehetnének a műsornak.

Kézfogás:

Ha túl erős, megijed az illető.

Arra fog gondolni, hogy már a műsor kezdete előtt le akarják győzni, eleve veszített pozícióba kerül.

Ha túl bizonytalanul fogunk kezdet, olyan hatást kelt, mintha a műsorvezető magában sem lenne biztos, pedig ő van hazai pályán, neki kell nyugalmat, magabiztosságot sugározni a feltehetően kevésbé otthonosan mozgó vendége előtt.

Fontos az első - és feltehetően egyetlen - érintkezéskor a vendég szemébe nézni, hogy biztosítsuk a legjobb szándékunk, nyíltságunk és őszinteségünk felől.

A beszélgetőpartner kezét pedig semmiképpen se rázogassuk kézfogás közben, és ne is fogjunk vele rövidebb ideig kezét, mint ahogy illendő.

Adás, felvétel előtti teendők:

Amikor a stúdióba lépünk, első dolgunk kell, hogy legyen megnézni, hova helyezték el a kamerákat.

Nem csak azért fontos tudni, hogy ne sétáljunk át előtte egy alkalmatlan pillanatban, hanem azért is, mert mindig úgy kell elhelyezkednünk a térben, hogy a minket mutató kamera lehetőleg szembe legyen. /Ez nem mindig egyértelmű, ugyanis rendezői utasításra előfordulhat, hogy kikapcsolják azt a gombot, amelyik jelzi, hogy éppen melyik kamera képe látszik, vagyis melyik van kivágva./

Jó, ha tudjuk a kameraállásokat ahhoz is, ha valamit meg akarunk mutatni a kamerába a nézőknek. Ha ez még adás, vagy felvétel előtt egyértelmű, a rendezővel meg kell beszélni, és le is kell próbálni, ha lehet. /Számptalan példát lehet felsorolni arra, hogy a műsorvezető percekig próbál egy prospektust, vagy könyvet olyan dőlésszögbe állítani, hogy az a kamerán keresztül ne csillogjon, és olvasható legyen./

Ellenőrizni kell a kamerák helyét azért is, hogy kellő magasságban vannak-e, és hogy mikor hova kell fordulni ahhoz, hogy a nézők szemébe nézhessünk, amikor hozzájuk beszélünk.

Nem árt tudni:

A túl alacsonyan lévő kamerába lefelé kell nézni, vagyis úgy tűnik majd a képernyőn, mintha lenéznénk nagy kegyesen arra, aki bennünket figyel. /A tokáról, mely ilyenkor feltűnőbb, nem is beszélve./

A túl magasan elhelyezett kamerába felfelé kell nézni, ez sokszor olyan hatást kelt, mintha túl kicsi ember nézne bele, aki a többiek alá rendeli magát, ráadásul az előre tolt áll nagyon keveseknek előnyös.

Fontos!

A kamera lehetőleg szemmagasságban legyen.

A kamera előtti kényelemhez be kell szereznünk egy olyan monitort, amely csak a miénk, tehát amelyre pillantva ellenőrizhetjük, hogy mi látszik éppen a képernyőn. Nem csak azért fontos a monitor, mert fél szemmel együtt kell néznünk a műsort a nézővel, hogy ha olyan képet lát, ami magyarázatra, vagy kommentárra szorul, megtehessük, /hiszen minden képkocka szerves része a műsornak, és ha nem tudja követni a néző a gondolatmenetet, elkapcsol/ hanem azért is, mert előfordulhat, hogy olyan pillanatot kell találnunk, amelyben másokra nem tartozó ügyeket intézhetünk adás közben. /Vakarózni kell, vagy orrot fújni, netán jelezni valamit a munkatársaknak./

Fontos!

A monitor nem választható eszköz, hanem a jó munkához elengedhetetlen.

6.1.3 A műsorvezető viselkedése a kamera előtt

A legfontosabb: ne kerüljön adásba, vagy a felvételre semmi olyan, amit utólag megbánnánk!

Pl.: A Magyar Televízió Objektív című hírmagazinjának egyik műsorvezetője, Nika György egy technikai hibával kezdődő élő műsor elején kivívta, hogy hónapokra eltiltsák a szerepléstől, mert olyasmit mondott, ami semmiképpen sem hangozhat el egy televíziós műsorban.²

Fontos!

A látszat ellenére az adás idején nem a műsorvezető a főnök, hanem a rendező.

A műsorvezetőnek sosem szabad elfelejtenie, hogy nem egyedül van vendégével, vagy vendégeivel a stúdióban, hanem ott van - harmadik félként - a néző is, akiről még egy esetleges vita hevében sem szabad megfeledkeznie. Sőt! A műsorvezető, mint kérdező és a néző között egy képzeletbeli tengelyen mindig kisebbnek kell lennie a távolságnak, mint a kérdezett és a kérdező között, hiszen a kérdező, a műsorvezető a néző álláspontját is képviseli.

A néző az, aki mindig magyarázatra szorul, nem építhetünk arra, hogy abban a témában, amelyben jártas a vendégünk is, és mi is /hiszen felkészültünk a beszélgetésre/ ugyanolyan jártas a néző.

Tehát az utalásokat mindig el kell magyarázni, az idegen szavakat le kell fordítani, az emlegetett ott nem lévőkről el kell mondani, hogy kik ők és milyen szerepük van a tárgyalt témában.

Fontos!

Ha a nézőről, mint harmadikról elfeledkezünk, kirekesztve érzi magát, és elveszíti érdeklődését.

² Magyar Televízió, Objektív 1996. november. Lásd: Melléklet 7.4 Nika György „bakija” az Objektívben.

Persze nem lehet csak a nézőre tekintettel lenni olyan áron, hogy közben udvariatlanok leszünk a vendégünkkel, éppen ezért ha hosszabban magyarázunk a nézőknek, mindig beszéljük ezt meg vele nyíltan /kérjük engedélyt tőle, vagy vonjuk be őt is./

Ha csak a nézőknek beszélünk, lehetőleg egyedül legyünk a képen, de ha a monitoron észreveszzük, hogy a kamera olyan képet mutat, amelyen más is látszik, mindig magyarázzuk a látottakat.

Ha a kamera váratlan dolgot közvetít, soha ne tegyük meg nem törtéنتé, mindig magyarázzuk!

Pl.: Kiegészítő lámpa, eldőlt díszletelem, átmegy valaki a kamera előtt, oda nem illő zaj hallatszik, megszólal egy telefon, vagy képbe száll egy bogár – ne maradjon szó nélkül!

Fontos!

A hibát soha ne fogjuk másra!

Testtartás, mozdulatok:

A legfontosabb, hogy minden mozdulat a kamera előtt természetes legyen. Ez nem azt jelenti, hogy valóban természetes is, hanem azt, hogy természetesnek kell látszania.

Pl.: Természetes, ha kényelembe helyezem magam, hogy felteszem a lábam az asztalra, vagy ha viszket, megvakarom az orrom, mégis udvariatlannak tűnik a kamera előtt.

A természetesség látszatát úgy őrizhetjük meg, ha tisztában vagyunk a lehetőségeinkkel a kamera előtt. Tudjuk, honnan mutathatnak a kamerák, hol a képhatár, melyik mozdulat milyen hatást kelt.

A kamera előtt ülni szinte sosem kényelmes. Ha kényelmesen hátradőlünk, nyugalmas, unalmas, az érdeklődés hiányát jelzi. Ha előre dőlünk, azt sugározza a testtartásunk, hogy odafigyelünk a másokra, minden szava érdekel bennünket.

A műsorvezetőnek tudnia kell, mi látszik belőle. Ha csak derékig látható a képen, deréktól lefelé kényelembe helyezheti magát. Ha a lába is látszik, arra is ügyelnie kell, hogy azt hogyan tartja. /Terpeszben sem férfi, sem nő nem ülhet, sőt előre nyújtott lábakkal sem. A szorosan egymás mellé helyezett lábak a férfiaknál azt sugározzák, hogy az illető szorong./

Lehet tehát férfiaknak egyiket kicsivel a másik elé tenni, keresztbe vetni a lábakat, és egyiket a szék alá téve is kitámaszthatjuk magunkat.

Női műsorvezetőkre ez természetesen nem vonatkozik, de ha kényelmetlen párhuzamosan zárt lábakkal ülni, előnyös, ha a combok minél kisebb, ideális esetben hegyes szöveget zárnak be. Ez azonban természetesen függ a ruhától is.

A karokat le lehet támasztani, de ne temetkezzünk a karjainkba, mert a végén elalszunk, vagy legalábbis úgy tűnik majd. Van, akit megnyugtat, hogy a kezében van valami, mert bele tud kapaszkodni. Erre célszerű tollat, papírt, vagy mikrofont használni, de mindenképpen oda illő tárgyat. A kezek ide-oda pakolgatása zavart látványt nyújt.

Ügyeljünk arra is, hogy amelyik testrészünk nem látszik a képen, az ne mozogjon, mert úgyis mozgatja a látható részeket is.

Pl.: Ha egy pult mögött állunk, ne lóbáljuk, vagy rázzuk a lábunkat, mert a felsőtestünk is rázódni fog, és olyan, mintha zavarban lennénk, vagy unatkoznánk.

Ha a karunknak csak egy része látszik, a kézfejük nem, azzal se matassunk, mert mozog tőle az egész váll.

A túl heves mozdulatok a kamera előtt hadonászásnak tűnnek, a túlságosan visszafogott mozdulatlanság pedig feszélyezettséget tükröz.

Fontos!

Ha a képhatáron kívüli dolog zavarja a képhatáron belülit, mindenképpen magyarázatra szorul. Mindig tudni kell, hol van a képhatár, hiszen minden, ami azon belül van, a kamera által közvetített valóság része, ami azon kívül történik, az a műsorvezető és a néző szempontjából nem létezik.

Beszédhelyzetek:

Vannak olyan helyzetek, amelyekben a műsorvezető erőteljes fellépésére van szükség – mondjuk, ha valaki emberi jogokat sért.

Ilyenkor a műsorvezetőnek kötelessége fellépni, sőt, a legszélsőségesebb megoldást is választhatja, kieshet addigi szerepéből, és akár személyes ügyként is kezelheti az elhangzottakat.

Pl.: A Nap-kele egyik adásában volt Bárdos András vendége Kern András. A beszélgetés apropója a műsorvezető felvezetéséből kiderül, a vendég magatartására, felháborodottságára azonban még akkor sincs magyarázat, ha elhatalmasodott rajta az – egyébként bizonyos szempontból jogos- indulat, és ha a mondatait később meg is bánta.³

Minden újságírónak elsőként kell megtanulnia Vitray Tamás minden helyzetre érvényes mondatát:

„Aki fölül kerekedik, alul marad.”

Ha ezt végiggondolva kezdünk hozzá a kamera előtti beszélgetéshez, nem kerülhetünk olyan helyzetbe, hogy a partnerünket nem egyenrangú félnek tekintjük.

Ha túlságosan alázatosan állunk hozzá, előbb-utóbb a néző azt hiheti, hogy felkészületlenek vagyunk, vagy túlságosan szervilisek, netán alkalmatlanok a feladatra.

Ha túl határozottan, önbizalomtól túlfűtötten, megrendíthetetlen igazságtudattal beszélünk partnerünkkel, a néző előbb-utóbb a gyengébb mellé áll.

Fontos!

A sajnálat, szájalom, ellenszenv keltése csak nagyon kivételes esetben lehet a műsorvezető célja.

Nem létezik ugyanis az újságírásban a „jó hír” és a „rossz hír” kategóriája. Az esetek többségében ugyanis ami jó az egyiknek, rossz a másiknak. Amikor valaki veszít, törvényszerűen másvalaki nyer.

³ Magyar Televízió, Napkelte, 1996. június. Lásd: Melléklet 7.5 Kern András „száműzetése” a stúdióból.

Pl.: Sajátos hiba a tőzsdeindex kommentálása, ha mással nem, arckifejezéssel.
Ha emelkedik az index, a bemondó mosolyog, ha esik, szomorú.

Pedig a tőzsde bonyolult játék. Valaki ugyanis éppen akkor keres pénzt, amikor másvalaki mindenét elveszti. Így nem egyszerűen jó fejlemény az egyik, nem egyszerűen rossz a másik.

Ne fintorogjunk hát hozzá!

De:

Amikor 2001-ben támadás érte az ikertornyot New Yorkban, a CNN hírtelevízió műsorvezetője csendben, szinte szenvtelenül közvetítette az eseményeket.

Egyetlen pillanatra ragadtatta el magát, a torony összeomlásának pillanatában annyit mondott: „Good Lord!”, vagyis: „Te jó ég!”, majd folytatta a közvetítést.

„Az esetek többségében nem az történik, hogy először látunk, aztán definiálunk. Először definiáljuk, és csak azután látjuk meg a dolgokat. A világ nagy, virágzó, döngicsélő összevisszaságából kiválogatjuk azt, amit a kultúránk már definiált számunkra, és hajlunk arra, hogy azt észleljük, amit sztereotipizált formában már kiválasztottunk.”

(Walter Lipmann)

6.2 A RIPORTER

- Kit képvisel az újságíró, műsorvezető, riporter?

A munkavállaló újságíró, műsorvezető, riporter kénytelen képviselni:

- a publicitást nyújtó szerkesztőséget és annak tulajdonosát
- képviselni közönségét
- és a szubjektív műfajokban saját magát.

Köteles viszont /önkorlátozó módon/:

- védeni a személyiségi jogokat - akár saját, rövid távú érdekeivel szemben is, különösen az elesettek, a kisebbségek és a gyerekek jogait.

Fontos!

Az újságíró tehát nem köteles azonosulni a hatóságok, a kormányzat, vagy egy politikai párt érdekeivel még akkor sem, ha azok feltehetően azonosak a közérdekkel.

Az újságíró, műsorvezető, riporter célja tehát a közlés, nem pedig más, esetleg valóban magasabb szempontok figyelembe vétele.

Pl.: Gyakori dilemma, hogy harcoljon-e az újságíró például egy rendőrségi hírzárlat ellen.

Hiszen valóban előfordulhat, hogy egy tény korai publikálása „hátráltatná a nyomozást” /rendőri szakkifejezés/.

Minden ilyen esetben mérlegelni kell, de az újságíró általában nem állhat a rendőrség pártján.

Pl.: Igen gyakori jelenség, hogy a szakújságíró, minél több időt tölt el abban a környezetben, amelyről tudósít, elsősorban személyes okokból, azonosulni kezd a környezetével.

Egyre jobban megérti, egyre jobban elfogadja a szempontjaikat, és egyre inkább érvényesíti azokat a munkája során. Ez az újságírás halála.

Amikor nem a sajtó és nem is a közönség érdekei befolyásolják a közlést, hanem külső tényezők, sőt: maguk az érintettek.

Minden szerkesztőség dilemmája: szakújságírókat foglalkoztatni, akik jó viszonyban vannak az illető szakma képviselőivel, így hamarabb jutnak információhoz, vagy általános újságírókat, akik nem kötődnek az informátorhoz, így nehezebben jutnak információhoz, viszont nem elfogultak.

Mínt hogy az elfogultság, tehát a hamis közlés nagyobb hiba, mint a lassúság, így feltehetően a szakújságírók alkalmazása több veszéllyel jár, mint haszonnal.

Az újságíró elfogultságának, vagy a forráskritika hiányának jól érzékelhető nyelvi jelei vannak.⁴

Mielőtt bármilyen döntést hozunk, az alábbi kérdéseket fel kell tenni:

- Mi a céloom?
- Hogyan akarom elérni?
- Mi hátráltat?
- Mi segít?

Ha a válaszok megvannak, már csak egy szabály van:

A jó műsor érdekes. Soha nem lehet jó, ami nem érdekes.

⁴ Lásd: 3.2.1 A hírforrás című fejezet.

A riporter feladata:

Mielőtt a riporter munkához lát, tisztáznia kell, hogy kit kérdez meg és miről:

- Kik a leginkább részesei az eseményeknek?
- Kiket érintenek leginkább a következmények?
- Van-e konfliktus, és ha van, kik között?
- Ki rendelkezik a legtöbb és legalaposabb információval?

6.2.1 A riporter funkciója, célja

Fel kell fedeznie a közérdeklődésre számot tartó aspektust.

Minden eszközt meg kell ragadnia, hogy a nézőnek is része legyen az élményben.

A néző potenciális ügyfél, aki nem hasonlítható az újságolvasóhoz, mert nem „olvashatja újra” az elhangzottakat. Ezért meg kell nyerni, fülön kell csípni, és az első mondatból az utolsóig vezetni kell, nehogy lemaradjon. Rá kell kényszeríteni, hogy figyeljen, netán hogy átélje az eseményeket.

A néző azonban nem közönség, nem embercsoport, a néző mindig egy-egy ember, egy kedves ismerős, akinek joga van ahhoz, hogy amit a riporter elmond, az neki, csak neki legyen érdekes.

Fontos!

A riporter és nézője között mindig kisebb a távolság, mint a riporter és bemutatott témája, beszélgetőpartnerei között. Azt kérdezi, amit ő is kérdezne, azt mutatja meg, amire ő is kíváncsi lenne, ha ott lenne és rendelkezne elegendő információval.

A riporternek el kell tehát érnie, hogy megbízható, érdekes, emlékezetes legyen a munkája és arról a témáról, amivel foglalkozik, a lehető legtöbbet, a legerőteljebben tegye közzé.

Ez pedig csak úgy lehetséges, ha a riportert is érdekli, amiről beszél.

A rutint a néző is unja, a fantáziát a néző is értékeli.

6.2.2 A riporter típusai

1. felkészült
2. agresszív
3. elterelő
4. csapongó
5. alázatos

1. felkészült:

Természetesen minden riporternek ilyennek kell(ene) lennie. Mivel azonban lehetetlen, - vagy legalábbis nagyon ritka - hogy a megkérdezettnél a riporter többet tudjon az adott témáról, felkészültségének határa van.

Ezzel könnyedén visszaélhet a beszélgető partner, így vigyázni kell: a lelepleződést jobb elkerülni. Ha visszakérdez, nem válaszolunk, nem bonyolódunk hosszas magyarázkodásba.

Ha felkészülésünk jól sikerült, beismerhetjük, ha valamit mégsem tudunk. Ha nem, a tudatlanság elismerése olykor elfogadható. De csak olykor.

Fontos!

Ne felejtjük: tökéletes felkészülés nincs, de mindig törekedni kell rá!

A felkészült riporter nem hagyja mellébeszélni a válaszolót, ha kell, visszakérdez, és nem lehet félrevezetni.

2. agresszív:

Ez a riporter az, akire munkája végeztével jobban emlékszik a néző, mint arra, amiről beszélt. Akinek riportjaiban a kérdések a fontosabbak a válaszoknál.

Aki arra ügyel, hogy „jól megmondja”, és nem valódi érdeklődés vezérli, hanem a teljesítménykényszer. Aki okosabbnak, tájékozottabbnak felsőbbrendűnek akar látszani beszélgetőpartnerénél.

De mivel Vitray Tamás szavaival élve: „*Aki felülkerekedik, alulmarad*”, az agresszív riporter sosem éri el azt a hatást, amit szeretne.

Minél agresszívebb a riporter, annál nyugodtabb – ha elég okos – a másik fél, így nyert ügye van. Nem kell produkálnia magát, a riporter elveszíti a „csatát”. Nem

kell mást tennie, csak a rövid kérdésekre rövid választ adnia. A hosszan feltett kérdésekre ugyanis biztos, hogy hosszú választ kapunk, de nem biztos, hogy azért, mert röviden kérdezzünk, a válasz nem lesz hosszú.

3. elterelő:

A riporter dönthet úgy, hogy mielőtt megkérdezi azt, amire valóban kíváncsi, körüludvarolja partnerét, és kedves modorával, elterelő bevezető után, amikor a másik már egyáltalán nem számít rá, akkor kérdez a közepébe. Ezt a módszert a riporterek akkor szokták alkalmazni, ha előre tudják, hogy a másik félnek kellemetlen kérdést akarnak feltenni, amelyre nem szívesen válaszol. Az esetek többségében lehet, hogy hatásos, a legrövidebb, és hosszútávon legkifizetődőbb út mégis az egyenes.

4. csapongó:

Általában a kezdő, tapasztalatlan riporter ismérve, hiszen ha felkészületlen, azért hiányzik láthatóan a koncepció, ha pedig felkészült, azért nem tudja kiválasztani a számára fontos kérdéseket, mert mindent meg akar kérdezni, ami csak érdekli, és eszébe jut.

5. alázatos:

A beszélgetés akkor lesz jó, ha a riporter bármilyen rangú beszélgetőtársra akad, egyenrangú, vagy legalábbis egyenrangúnak érzi magát a partnerével. Akkor is, ha egy általa nagyra becsült, vagy idős, tiszteletre méltó emberről van szó, akkor is, ha csupán pozíciója miatt tartja a riporter sokra.

Fontos!

Az udvariasság nem alázatosságot jelent. A riporternek mindig mindenkivel udvariasnak kell lennie, de alázatosnak soha.

Ha a riporter alázatos, a beszélgetés biztos, hogy rossz lesz.

„ A szenvedés és a bűn legfőbb forrása a tudatlanság”

(Victor Cousin)

6.2.3 A riporter és a riport alanyai

A riporternek beszélgetőpartnerével olyan viszonyt kell kialakítania, amelyben el tudja fogadtatni azt az absztrakciót, melyet az adott interjú-típus jelent. Hiszen mindegyik típus más-más viselkedést kíván az interjú alanyától.

Az interjú lehetséges típusai:

1. **soundbite**
2. **információszerző alapinterjú**
3. **flash**
4. **beszélgetés**
5. **hólabda**
6. **körinterjú**
7. **kerekasztal beszélgetés**
8. **vita**
9. **mélyinterjú**
10. **álinterjú**

1. **soundbite, vagy hangharapás:**

Főként a hírműsorokban használatos, mivel a riporter kérdése egyáltalán nem, vagy csak nagyon indokolt esetben kerülhet az összeállításba. Az, amit a megkérdezettek mondanak, nem valódi interjú, hanem néhány tömör, vagy egyetlen bővített mondat, amely leginkább kifejezi álláspontjukat.

A soundbite-ot akkor használjunk, ha dokumentációs, vagy illusztrációs értéke van. Ha valaki megszólal, annak legyen oka, értelme.

Pl.: A képen látható elfogott bűnözőt kísérő rendőr azt mondja: „*a tettest elfogtuk.*”

A soundbite-ot fel kell vezetni, hogy a megszólaló előtt felkeltse az érdeklődést, alkalmanként megmagyarázva, miért szólal meg, aki megszólal. A soundbite-ot nem csak felvezetés előzheti meg, hanem levezetés is követheti.

2. információszerző alapinterjú:

A riporter többnyire egy eseményhez kötődően az illetékestől a legfontosabb információkat próbálja beszerezni. Általában rövid, mindig aktuális.

3. flash:

Villáminterjú, amely az adott időpontban az adott helyszínen az esemény részesével, részeseivel készül, röviden.

4. beszélgetés:

Többnyire nagyobb terjedelmű, ritkán használatos műfaj, melyben a riporter nem csak kérdez, hanem, társ is, így próbálja meg megtudni beszélgtőpartnere véleményét, álláspontját bizonyos ügyekben.

5. hólabda:

Ha a riporter kérdez valakit, az a valaki egy másikat, a másik egy harmadikat, a harmadik egy negyediket... stb.

6. körinterjú:

Egy adott kérdést több embernek teszünk fel.

7. kerekasztal beszélgetés:

Általában egy asztalt ülnek körül a beszélgetésben résztvevő felek, érintettek. Azonos feltételekkel, bárki bármelyik elhangzott mondatra reagálhat, képviselve saját álláspontját akár vitázva is.

8. vita:

A riporter vagy műsorvezető két vagy több ellentétes álláspontú partnernek enged teret úgy, hogy nem feltétlenül aktív részese az elhangzottaknak, inkább csak moderálja, tereli a beszélgetést.

A vita vezetőjének, a riporternek feladata az összegzés, a sűrítés is, és ha kell, ő lendíti túl a részleteknél „leragadt” partnereket, hogy minden mondat a téma súlyához képest legyen értékelhető. A riporternek bizonyos esetekben ügyelnie kell arra is, hogy a vita feleinek, azonos arányban legyen lehetőségük kifejezni álláspontjukat.

9. mélyinterjú:

Terjedelmesebb beszélgetés egyetlen partnerrel, melyben a riporter olyan információkhoz próbál jutni, melyeknek kizárólagos birtokosa az interjú alanya, és amelyek az esetek többségében az interjú alanyára vonatkoznak.

10. álinterjú:

Az az interjú, amikor nem teljesül az az alapfeltétel, hogy a válaszadó nincs birtokában a kérdéseknek, a kérdező nincs birtokában a válaszoknak. Amikor valamiért az interjú nem az, aminek látszik.

Nem minden esetben elítélendő!

A riportalany célja ugyanaz, mint a műsorvezetőé, vagyis, hogy a legkedvezőbb helyzetben lássák, és elmondhassa mindazt, amiért jött – netán hogy maga mellé állítsa a közvéleményt.

Pl.: Amikor Torgyán József - még miniszterként - a Jó reggelt Magyarország című műsor vendége volt, a két műsorvezetőt nyilvánvalóan teljesen ok nélkül szidta, legalább 15 percig.⁵

Célja nem lehetett más, mint hogy elterelje a beszélgetés valódi okáról a figyelmet, és egy másik síkon maga mellé állítsa a könnyen becsapható, látszataból ítélő nézőt. Ha ugyanis Torgyán úgy csinál, mintha udvariatlanok lennének vele a riporterek, a néző könnyen azt hiszi, hogy tényleg azok.⁶

⁵ TV2, Jó reggelt Magyarország! 2000. március. Lásd: Melléklet 7.2 „Torgyán József a Jó reggelt Magyarországon!”

⁶ Lásd: 6.1 A műsorvezető és viselkedése című fejezet.

Fontos!

A riportalany célja tehát ugyanaz, mint a riporteré, hogy jól szerepeljen, maga mellé állítsa a közvéleményt.

A riporternek viszont nem feladata, hogy alanyát ebben a törekvésében segítse, de mindent meg kell tennie azért, hogy öncélúan ne is hátráltassa.

Előfordulhat azonban, hogy a kérdezett olyan helyzetbe kerül, amelyben észre sem veszi, hogy a riporter nem akarja bántani.

Pl.: Amikor Selmeczi Gabriellát a Tesco Áruházban megmotozták, mert a biztonsági őrök szerint az üzletben megevett egy kiflit, mielőtt kifizette volna, tehát szerintük lopott, a Jó estét Magyarország! című műsorban észre sem vette, hogy a kérdező nem bántani akarja, hanem segít neki megmagyarázni a történeteket.⁷

Vannak olyan tipikus kérdések, amelyek vagy közhelyessé váltak már, vagy az azokra adható válasz teszi lehetetlenné a kérdés létjogosultságát, netán nyilvánvalóan kifejezi a riporter felkészületlenségét.

Fontos!

Ha egy kérdésre egyetlen válasz adható, vagy sem a kérdés, sem a válasz nem lehet érdekes, nem kell a kérdést feltenni.

Nagyon ritka, kivételes helyzetben van létjogosultsága az eldöntendő kérdéseknek is. Alapvetően kerülni kell!

Néhány példa a televíziókban és rádiókban a vizsgált időszakban⁸ leggyakrabban feltett kerülendő kérdésekre:

⁷ TV2, Jó estét Magyarország! 2002. február. Lásd: Melléklet 7.3 „Pálffy István és Selmeczy Gabriella kiflis beszélgetése”.

⁸ 1995-2003.

Nincs itt valami ellentmondás?

Mit mutatnak az ideai adatok a tavalyi számok tükrében?

Összefoglalná az eddig elmondottakat röviden?

Ha egy jó tündér teljesítené három kívánságát...

Mik a tervei?

Hogyan lett ön...?

Mit gondol, mit hoz a jövő?

Milyen érzés...?

Milyen volt a mérkőzés belülről?

Mikor érezte először, hogy győznek?

Mit vinne magával egy lakatlan szigetre?

Hol van ez helyileg?

7. Melléklet

7.1 Kerülendő kifejezések gyűjteménye¹

Sportnyelv:

- csapat - gárda, tizenegy
- franciák - gall kakasos legénység
- norvégok - derék vikingek
- olaszok - taljánok, csizma ország legjobbjai
- svájciak - helvétek
- hollandok - tulipán ország legjobbjai
- spanyolok - hispánok
- japánok - a felkelő nap országának fiai
- svédek - három koronás legénység
- görögök - hellének
- Szombathely - Perint parti gárda
- pécsiek - Mecsekaljai gárda
- Békéscsabai - viharsarki
- első osztály - élvonal
- fontos verseny - rangos esemény
- jó csapat - ütőképes gárda
- magyarországi - hazai, honi(!)
- meccs - összecsapás, párharc
- nem sikerült - szertefoszlottak az álmok
- kikaptak a döntőben - elbuktak az aranykapuban
- kiesésre álló - kiesés ellen küzdő
- Európa-bajnokság - kontinens bajnokság
- győz - győzelmet arat
- meglepetést okoz - szenzációt szolgáltat
- Győrben indult a versenyző - éljátékosunk Győrben ragadott ütőt
- nem játszik - kénytelen a tribünről figyelni társait

¹ A Melléklet izelítő a túlzottan választékos, szellemeskedő, elkoptatott, hivatalos nyelvi, vagyis kerülendő kifejezésekből. A válogatás a kutatás időszakában, 1995-2003-ben a televíziókban és rádiókban elhangzott műsorok alapján készült.

- közönség - ezerfejű cézár, publikum, a nagyérdemű
hangosak a szurkolók - zeng-zúg az aréna, a publikum latinus temperamentummal
űzi - hajtja kedvenceit
kiállítás - villant a piros, az öltözőbe parancsolta, idő előtt zuhanyozni küldte
sérült - a maródiak listáján van
játszik - pályára lép
gólt lőtt - bevette a kaput, eredményesnek bizonyult, feliratkozott a góllövők listájára,
megzörgette a hálót, a hálóba juttatta a labdát
egyenlít - egalizálja az eredményt
bíró - sípmester
kapus - cerberus, hálóőr, portás
gól - találat, a labda utat talált magának a hálóba
nagy gól - hálószagató gól
felsősarkos gól - lepókhálózta a felső sarkot
lövés - löket
nagy védés - robinzonád
lő - veszélyezteti a kaput
kijutott a nemzetközi kupába - kilép a nemzetközi porondra
jó lövés - mintha zsinóron húzták volna
jó megoldás - mesébe illő megoldás
sárga lapot kap - besárgul, villan a sárga
kiállították - előbb mehetett zuhanyozni
szeretne bajnok lenni - bajnoki álmokat dédelget
rossz széria - hullámvölgybe kerül, vesszőfutás, mélyrepülés
védekeznek - foggal, körömmel védekeznek
rossz eredmény - nem túl hízelgő eredmény
olimpia - ötkarikás játékok
jól kezd - repülőrajtot vesz
válogatott - nemzeti tizenegy
bajnokság - nemzeti pontvadászat, elitliga
a súlycsoport legjobbjá - koronázatlan királya
döntőbe kerül - biztosítja a helyét a döntőben
győz - győzelmet arat, sikeresen szerepel, jobbnak bizonyul, begyűjti a három pontot,
sikerült térdere kényszerítenie az ellenséget

veszít - pont nélkül térhet haza
meglepetés - hideg zuhany
az edző megszidta - komoly fejmosást kapott
ráfizetett - nagy árat fizetett az eltékozolt lehetőségért
kihagyott egy helyzetet - kihagyta a kihagyhatatlant, elpuskázta a helyzetet
helyzet - ajtó-ablak, ordító gólhelyzet
kemény meccs - kemény belépőkkel fűszerezett találkozó
nagy küzdelem - emberfeletti küzdelem, hajtós kis meccs
visszavonul - szögre akasztja a stoplist
máshová szerződik - vándorbotot vesz a kezébe
felgyorsítja a játékot - magasabb sebességi fokozatba kapcsol
utolsó - sereghajtó
bajnok akar lenni - bajnoki álmokat dédelget
0-0 - érintetlenek maradtak a hálók, nem esett gól
jól szerepe - sikert sikerre halmoz

Rendőrségi és jogi szakkifejezések:

a rendőrség vezetői - rendőri vezetők
feltehetően fegyverrel - fegyvernek látszó tárggyal
tettes - elkövető, bűnelkövető
ember - személy
a tettesek - ismeretlenek
rab - fogva tartott
miután felfeszítette a szúnyoghálót, bejutott a házba - szúnyogháló felfeszítés
módszerével bejutott az ingatlanba
jogosítvány - gépjárművezetői engedély
lop - eltulajdonít
a rendőrök nyomoznak - a rendőrség nagy erővel folytatja a nyomozást
törvény - törvényi szabályozás
tart a nyomozás - a rendőrség nagy erővel folytatja a nyomozást, a rendőrség az
ügyet szakértők bevonásával vizsgálja
kegyetlenül - brutális kegyetlenséggel

Túlzottan választékos kifejezések:

- pápa - Szentatya, vatikáni egyházfő
alkotmánybíróság - taláros testület
akkor - az idő tájt
hogyan - miként
ez hogy lehet - ez miként lehetséges
új - új keletű, új sütetű
eredmény - jelentős előrelépés
újra - újfent
utcaseprő - úttisztító
krumpli - burgonya
disznó - sertés
ünnepelünk - a szívünk megtelt az ünnep melegével
ismert lesz - rivaldafénybe kerül
meghalt - életét vesztette, elhunyt
zászló - lobogó
koszorúz - elhelyezi a megemlékezés koszorúit, a kegyelet virágait
kiabál - skandál (jelszavakat)
mondja - hangsúlyozza, kiemeli, annak a véleményének ad hangot, aláhúzza
felhív - telefon végre kap
hasonló a helyzetük - hasonló cipőben járnak
betegség - gyilkos kór
iskola - alma mater
elkezdeni - a húrok közé csapni
nagy eső - özönvízszerű esőzés, égi áldás
takarékoskodni - meghúzni a nadrágszíjat
az újságokban - az újságok hasábjain
tárgyalnak - eszmecsere-t folytatnak, kicserélik nézeteiket
nem értettek egyet - az álláspontok nem közeledtek egymáshoz
megállapodás - a kérdéseket rendezni hivatott megállapodás
szegény - anyagi gondokkal küzdő, forráshiányos
szegénység - pénzhiány

elromlik - meghibásodik
megvizsgálni - górcső alá venni
börtönbe vihetik - lakat alá kerülhet
később - az idő múlásával
kiáll (valaki mellett) - hitet tesz
nyugtalanítja valami - álmatlan éjszakákat okoz neki
véletlen - a véletlen műve
rossz a helyzet - a helyzet nem túl rózsás
küzdött - az utolsó leheletéig küzdött
interjút készít - mikrofonvégre kap
nem tudni - arról már nem szól a fáma
vesse be a hadsereget - alkalmazzon katonai erőn alapuló megoldást
alkoholista - az alkohol rabja
részeg - ittas
autó - jármű
öngyilkos lett - eldobta magától az életet, végzett magával, önkezével vetett véget
életének
mennyi a fizetés - mennyi kerül a borítékba
a 10. emeletig égett a szálloda – a vörös kakas felröppent a hotel 10. emeletéig

Egyéb tiltott közhelyek:

A hó fogságában rekedtek
Elvágta őket a külvilágtól
A folyó kilépett medréből
Kártyavárként omlott össze
Egy pillanat műve volt
A jog útvesztőjében
A lángok martalékává vált
A másodperc tört része alatt
Összetűzésbe került a hatóságokkal
Romok alatt lelte halálát
Futott az eredmény után
Fűti a bizonyítási vágy

Farkasszemet néznek egymással a rendőrök és a tüntetők
Megadta a kegyelemdőfést
Az elszántság meghozta gyümölcsét
Vert seregként kullogtak
A történelem viharai közepette
Beírta magát a történelembe
A zenei élet színe java
Ahogy mondani szokták: ha rossz a főpróba, jó lesz az előadás
Korai még megkongatni a vészharangot
Az a bizonyos „banánhéj” ...
Vállvetve küzdenek
Rendőri túlkapás áldozata
Elhíresül
Elbukik a címért folytatott küzdelemben
Tisztelettel adózott az áldozatok emléke előtt
Örömkönnyeket hullatott
A kamerák kereszttüzeiben
Kérdésekkel bombázták
Kegyetlen megtorlás
Megtorló intézkedés
Kemény vonalas politikus
A helyzet válságosra fordult
Az események drámai fordulatot vettek
Nem kis riadalmat keltve
A véletlenek szerencsés összjátékának köszönhetően
Beváltotta a hozzá fűzött reményeket
Megtépázott tekintély
A csodával határos módon
Mély megrendüléssel tudat
Az események váratlan fordulatot vettek
Keresztülhúzta a számításait
Aláírás közeli szakaszba érkeztek a tárgyalások
Cáfolja a felröppent híreszteléseket
Folyamatos szélmalomharcot vív

Tiltott tautológia:

Potenciális lehetőség

Vizuális látásmód

Hol van ez helyileg?

Kidisszidál

Ledegradál

Másik alternatíva

7.2 „Torgyán József a Jó reggelt Magyarországon!”

Műsorvezetők: Pánczél Andrea és Kósa L. Adolf

Részlet a beszélgetés végéről:

...

Torgyán: *Én nem mondtam egy szóval sem kérem, hogy minden rendben van a mezőgazdaságban, Ön fordítja ki a szavaimat úgy, hogy valótlanosságokat kezd állítani.*

Kósa L.: *A demonstráció napján mégis mire számítsanak azok a gazdák, akik elmennek?*

Torgyán: *Ez is egy pimasz feltevés kérem, amit az Ön vezetőinek kellene végiggondolni...*

Kósa L.: *Majd végiggondolják, Miniszter Úr.*

Torgyán: *Én úgy gondolom, hogy összeférhetetlen ez a stílus a televízióval. Majd elmegyek más kereskedelmi televízió-társasághoz, ahol hagyják végigmondani a mondandómat.*

Pánczél: *De...*

Torgyán: *Ne vágjanak a szavamba, mert az illetlen dolog, és a tényeket mondják el, kérem, ne valótlanosságokat állítsanak.*

Pánczél: *Miniszter Úr, köszönöm szépen!*

Torgyán: *Én meg nem köszönöm szépen, mert nem nagyon szeretnék közreműködni, hogy bevezessük ezt a stílust, én mindig készséggel állok az Önök rendelkezésére, amikor az emberi méltóságot nem sértő hangon kérdeznek, nem állítanak fel hamis képzeteket, nem állítanak valótlanosságot, mikor meg válaszolni akarok, hirtelen nekem rontanak, és nem engedik a gondolataimat kifejtetni. Ez egy nonszensz..*

Pánczél: *Én ennek ellenére azt mondom, hogy: Vizontlátásra, Miniszter Úr!*

(TV2 „Jó reggelt Magyarország, 2000. március 28.)

7.3 „Pálffy István és Selmeczy Gabriella kiflis beszélgetése”

Részletek az interjúból:

Pálffy: Itt van velünk Selmeczy Gabriella, országgyűlési képviselő. Jó estét kívánok, képviselő asszony!

Selmeczy: Jó estét kívánok!

Pálffy: Milyen kifli volt?

Selmeczy: Nézze, én ezt nagyon furcsának tartom, hogy egy ilyen ügy kapcsán egy kiflivéggel foglalkoznak. Az egész történet...

Pálffy: De milyen kifli volt? Milyen kifli?

Selmeczy: Rövidebb, mint a kiflivég.

Pálffy: De nem véletlenül kérdezem.

Selmeczy: Miért kérdezi?

Pálffy: meg fogom mondani, hogy ha megmondja, hogy milyen kifli volt.

Selmeczy: Megkínáltak egy kifli csücsökkel, teljesen...

Pálffy: De hát milyen? De hát nagyon sok pékártermék van.

Selmeczy: Nem emlékszem már rá.

Pálffy: Azért mondom ezt, mert nagyon finom ott a sajtos kifli, a Tescoban. Biztos kóstolta már.

Selmeczy: Én változatlanul...

Pálffy: Én nagyon szeretem...

Selmeczy: ... változatlanul nagyon furcsának tartom...

Pálffy: Mert tudja, hogy mit csinálok a Tescoban?

Selmeczy: Hogyha ön ezt tartja a legfontosabb kérdésnek...

Pálffy: Dehogy ezt tartom. Ez az egész ügy nem fontos, egyáltalán nem fontos. De rendkívül szórakoztató.

Selmeczy: Akkor miért hívtak most este tulajdonképpen engem, hogyha az egész ügy nem fontos?

Pálffy: Vannak tanulságai.

Selmeczy: Ön szerint mi az ügy? Mert szerintem van, és vannak az ügynek tanulságai és én most nem azért jöttem ide, hogy az ügy tanulságairól beszéljünk, mert énszerintem bárkivel előfordulhat az, ami ott velem előfordult, és...

Pálffy: Igen. Én is úgy gondolom, hogy valahol itt keresendő, de azt nem jelenthetem ki...

Selmeczy: Jó, tehát akkor mi az...

Pálffy: Én különösen nem jelenthetem ki...

Selmeczy: Miért hívtak ide ma eset?

Pálffy: ...azt, hogy mi itt az ügy. Csak azért mondom ezt a sajtos kiflit, mert nagyon finom. Ott ugye melegen sütik, és ez nem a Tesconak akar reklám lenni, de tényleg szenzációs...

Selmeczy: Igen, ezt láttam, hogy...

Pálffy: ...hogy ha az ember végigállja...

Selmeczy: negyedórával ezelőtt a Tesconak már le volt a reklámja.

Pálffy: ...végigállja ezt a vásárlást. Igen. Hát most kapnak bőven. Végigállja azt a sort a pénztárnál, meg egy jó nagy bevásárlást megcsinál, esetleg másfél-két órát eltölt egy nagyáruházban, ez a sajtos kifli kihűl, és ott megette a fene az egészet. Úgyhogy az ember akkor jár jól, hogyha ezt a kiflit megeszi. Úgyhogy én igazán nem csodálkozom azon, hogy elfogadta ugye egy ismerőse kezéből a kiflit. És nem gondolt akkor arra, hogy ennek következménye lehet?

Selmeczy: Nem, nem gondoltam.

Pálffy: Nem És akkor elváltak, és ő eltűnt, és akkor odajöttek Önhöz a pénztárnál?

Selmeczy: Igen. A pénztárnál én kifizettem azt, amit vásároltam, elindultam, és körbevettek a biztonsági őrök, és kérték, hogy fáradjak a helyiségbe.

...

Pálffy: És vegzálták?

Selmeczy: És kérem, hogy...

Pálffy: Vegzálták?

Selmeczy: Az ön szerint mit jelent? Ott voltam egy...

Pálffy: Interrogálták? Vagy faggatták? Kikérdezték?

Selmeczy: Nem. Ott voltam, faggattak. Alá akartak velem íratatni egy olyan jegyzőkönyvet, amely... tehát megvádoltak egy olyan dologgal, amit én nem követtem el. És nem rólam van szó, hanem arról van szó...

Pálffy: És mondta, hogy nem, nem, nem, ártatlan vagyok, nem? Hagyták telefonálni, például?

Selmeczy: Hát hagytak telefonálni, és szerettem volna tudni, hogy mi a probléma.

Pálffy: És mi? Hívhatta az ügyvédjét talán? Vagy...

Selmeczy: Ön újságíró. Elmesélhetek, bizonyára újságíróként...

Pálffy: Nem, én nem vagyok újságíró, én építészmérnök vagyok.

(TV2 Jó estét Magyarország, 2002. február 1.)

7.4 Nika György „bakija” az Objektívben

Headline:

- **Nika hangja:** „Egy fejlövessel kivégezték a hazai alvilág egyik meghatározó alakját. A rendőrség hallgat, de nyomoz..” (Közben a képeken látszik a fekvő holttest és a rendőrségi helyszíni szemle.)

- *Hanghiba, (néhány másodpercig néma képek) majd újra zene.*

- **Riporter hangja:** *Ma kezdődött a leszámolás.. (zavaros, hogy milyen hang ez, nem illik a képhez sem.)*

- **Nika hangja:** „Mi történt?.. Ez technikai hiba volt ugye? (közben a headline képei látszanak)

- **Nika hangja:**(nyilvánvalóan előre rögzített, hiszen ismét a hivatalos, headline-hoz tartozó kép és hang) *”Napi három, négyszáz forintot utalnak... ”*

- **Nika hangja:** „Hú, ez teljesen el van baszva... hú, ez teljesen el van rontva.” (közben a headline képei látszanak.)

- **SZIGNÁL**

- **Nika már látszik is:** „Jó estét kívánok, kedves nézőink! Elnézésüket kérjük az előző hibáért, ha jól láttam, az én monitoromon, akkor egy kicsi hiba történt az előzetesben, a műsor alatt nyilván majd korrigáljuk, és azt az étlapot, amit kínáltunk Önöknek, természetesen betartjuk...”

(Magyar Televízió, Objektív: 1996. november 1.)

7.5 Kern András „száműzetése” a stúdióból

Bárdos: Van egy újságcikked, címlap-sztori, - bár az volt a felhívás a címlapon a Mai Napban, - amelyben egyébként nem teljesen értettem a cikket, de arról volt szó, hogy Kern András, nagyon sokat keres, mert nagyon sok pénzt kér.

Én úgy gondoltam, amikor olvastam, hogy ez egy az ezer írás közül, amelyik Kern Andrásról születik, mondjuk hetente - nagyjából ez a szám stimmelhet - kicsit meg is lepett, hogy bosszantja. Miért?

Kern: Nem azt bosszant, hogy azt írják, hogy én mennyit keresek, nem bosszant olyan nagyon. Nekem egy kicsit új ez az egész világ, szóval, - hogy mondjam -, nosztalgiám van, kicsit nosztalgiám van - ez egy ilyen nemzedéki jelenség nálunk, vagy lehet, hogy öregedési tünet, nem tudom. Ez nem volt régen! Ezt sikerült átvenni a nyugati sajtóból a bulvárlapoknak, aztán akik rosszul élnek ezzel, az egy kicsit bosszantó, szóval...

Bárdos: De mi az ebben, ami Önt bosszantja?

Kern: Hát, hogy mondjam azt, hogy ez szerintem ez egy jobbra tartó, nem fasiszta, de jobbra tartó bunkó újság ez! A mai napról van ugye szó! Ez egy vacakság. Én beszéltem egyszer a főszerkesztővel. Az egy marha! Hát hogy mondjam - tudod, azt úgy meghallja az ember -, hogy ki a marha, ki nem az. Azt nem értem, miért kell velem ennyit foglalkozni, én egy ekkora nagy alak vagyok? Ettől nagyon meg vagyok egyébként tisztelve. Nem lehet eladni a lapot én nélkülöm? Tényleg minden percben írnak valamit.

Bárdos: Nagyon durva volt, nem?

Kern: Mi?

Bárdos: Hát, amiket mondott most.

Kern: Ja, hát az lehet, hogy durva, de ők is durvák. Így kell harcolni, úgy látszik.

Bárdos: Úgy gondolom, hogy jó lett volna, ha itt van - mondjuk - a főszerkesztő, vagy a főszerkesztő-helyettes. Meg is kerestük őket ...

Kern: Na, mit mondtak?

Bárdos: Nem tudtak eljönni, de gondolom, hogy meg fogják találni a módját, hogy...

Kern: Hát majd írnak. Nem lehet ezt hagyni! Mi abban nőttiünk föl, hogy a céltábla nem válaszol. Ez persze a színészekre és a színikritikára vonatkozik, arra, hogyha az ember magánéletéről állandóan írnak, állandóan hazudoznak. Arra muszáj egyszer csak válaszolni. Itt olyan sok butaság van, olyan, szóval nem is tudom, nem intelligens dolog ez én szerintem.

Bárdos: És kárt okoz?

Kern: Nem! Hát én remélem, hogy nem.

Bárdos: Hát akkor?

Kern: Hát azt is szokták mondani, hogy a nyugati, nyugatról jött emberek, hogy ugye ez egy régi mondás, hogy mindegy, hogy mit, csak írjanak, mert akkor népszerűsítik az embert. De nekem nem nagyon kell a népszerűség már olyan nagyon! Én hála istennek olyan szerencsés helyzetben vagyok, hogy '62-es Ki Mit Tud - os voltam, és akkor valahogy a népszerűségem egy pillanat alatt rendbe jött, és most az, hogy szeretnek, vagy nem szeretnek, az más kérdés. Gondolom, hogy ez minden családban ez másképpen van, meg ezzel nem is lehet mit kezdeni, az ember nem is tud mit tenni ezért, vagy ez ellen. De az, hogy engem ismernek, az egy szerencsés adottság, és ezt a televíziónak köszönhetem. A televízióval nem is nagyon szokott bajom lenni, kivéve most, amikor a Friderikusról van szó ebben a cikkben. A Friderikusszal is van bajom. Lehet, hogy durva vagyok! De az, amit ő ír, - munkatársunk írja -, írja a Mai Nap, nem tudjuk, hogy ki az...

Bárdos: Nem Friderikusz írta, azt biztos.

Kern: Nem, nem, de a munkatársunk kitől tudhatja ezeket? Friderikusz Sándortól, nem!? Akit én egy nagyon rossz ízlésű... - hát azt tudjuk, hogy egy buzi fiú -, gondolom, hogy mindenki tudja, vagy ezt ő is felvállalja...

Bárdos: Bocsnát! Most kénytelen vagyok közbeszólni, mert ez...

Kern: Akkor lehet, hogy nem az!

Bárdos: Nem, nem, nem! Úgy érzem, hogy ennek a beszélgetésnek, itt most véget kell vetnünk!

Kern: Hát vessünk véget!

Bárdos: Én azt hiszem, hogy ez nem az a színvonal, amit a Magyar Televízióban követnünk kell.

Kern: Jól rendben van.

Bárdos: Elnézést, sajnálom ezt a rendkívüli tiszteletlenséget, kicsit szégyellem is magam miatta.

Kern: Nem, nem! Lehet, hogy nekem kell szégyellnem magam.

Bárdos: Hát ez meggyőződése, hogy igen! Sajnálom, de azt hiszem, hogy foglalkozzunk mással!

Kern: Helyes!

(Magyar Televízió, Nap-kele, 1996. június 7.)

8. Tézisek

8.1 Tézisek magyarul

Bárdos András és Máté Krisztina: Műsorvezetés a gyakorlatban című Mesteri Pályamunkájához

Dolgozatunk, melynek alcíme is „Fejezetek egy kezdő rádiós és televíziós műsorvezetőknek szóló kézikönyvből - factual-műsorok vezetéséhez” abból a – sokak által vitatott - állításból indul ki, hogy a televíziós újságírás szakma, mégpedig olyan szakma, melynek szabályai vannak, és a szabályok elsajátításával a szakma lényegileg megtanulható. Minthogy a kézikönyv Mesteri Pályamunkát alkotó fejezetei jórészt az empiriát fordítják le definíciókra, feltehetően támadható, meghatározásainak egy részével – más tapasztalatok birtokában, más szakszavak használatával, vagy éppen azonos kifejezések más értelmezésével- nem érthet mindenki egyet. Ráadásul 17 év gyakorlati tapasztalatával állandóan változó folyamatokat próbálunk leírni, így az a veszély is fenyeget bennünket, hogy a szó, mire kimondjuk vagy leírjuk elavul, esetleg értelmét veszti. Mindennek vállaljuk a kockázatát, amikor kijelentjük, hogy:

- Az elektronikus újságírás tanulható.
- Általában az újságíró legfontosabb jellemzője a függetlenség, de létezik nyíltan „függő” sajtó is, és az sem jelenthető ki, hogy az újságírónak minden esetben objektívnek és pártatlannak kell lennie. Ezt járja körül az Objektivitás, szubjektivitás, pártosság és pártatlanság a gyakorlatban című fejezet.

- Az újságírás alapműfaja a hír. Alapvető feladat a hírszerkesztő szubjektumának lehető legteljesebb kiküszöbölése, a hírszerkesztés törvényeinek minél nagyobb fokú használatával.

- A factual-műfajok a tudósítás műfajcsaládra épülnek, így a műsorvezetőnek ismernie kell nem csak a műsorvezetés és hírolvasás, hanem a helyszíni tudósítás, a riporteri feladat és az interjú készítés alapjait. A televíziós és rádiós programok műsorszerűségét az esetek többségében az összekötő szövegek, az úgynevezett „felkonferálások” adják, így szükséges ismerni a különböző alapterméktechnikákat. Dolgozatunkban ezt is rendszerbe foglaljuk, felhívva a figyelmet a leggyakoribb hibákra is.

- A televíziós műsorvezető „látvány”, így tudnia kell mi a valóság, mi a látszat és mi a kettő között a különbség, viselkedésének milyen hatása van a nézőközönségre.

8.2 Highlights To The D. L. A Thesis “Hosting In Practice”

Written By András Bárdos And Krisztina Máté

Our thesis, subtitle: Chapters from a handbook for beginner radio and television hosts to present factual-programs, is based on the controversial statement that television journalism is a profession, a profession with rules, and as such, by acquiring these rules, this profession can be learnt.

As the handbook takes some of the thesis chapters which translate experience to definitions, it might well be questioned, and part of definitions will not be agreed by all due to different experiences, other terms’ usage or interpreting the same terms in different way.

Moreover, with the experience of seventeen years we tried to describe procedures continuously changing, thus, a word can get outworn, or lose its meaning by the time we say them or write them down.

But we take all risks when we state:

- Electronic journalism can be learnt.
- In general, a journalist’s most characteristic feature is independency, but there is confessedly “dependant” press, and we cannot say, either, that a journalist has to be, under any circumstance, objective and impartial. The chapter titled “Objectivity, subjectivity, partisanship and impartiality inpractice” is based on this theme.
- The basic genre of journalism is the news. The basic task is the complete elimination of the subjectivity of the news editor with the intense usage of news editing rules.
- Factual genres are based on coverage genres-family, thus, a host has to know not only the basics of anchoring and presenting, but coverage, reporting as well as interviewing.
- A television or a radio program’s program like-hood in most cases is given by conjunctive texts, the so-called lead-ins; thus, the basics techniques have to be

known. In our thesis these are systemized, attracting attention to the most common mistakes.

- The television host is a spectacle; they have to know what reality is, what surface is and what the difference is between them, what kind of effect they have on audience with their manner.

9. Önéletrajzok

9.1 Máté Krisztina

1997-től SZFE, óraadó tanár

1997-től MTM-SBS Televízió Rt., műsorvezető-főszerkesztő

1995-1996 MTV Objektív, műsorvezető, szerkesztő-riporter

1992-1994 MTV Pécsi Körzeti Stúdió, műsorvezető, szerkesztő-riporter

1992-1994 MR Pécsi Körzeti Stúdió, műsorvezető

Iskolák:

2001-től SZFE D.L.A.-képzés

1993-1997 SZFE televíziós műsorvezető -rendező szak

1989-1994 JPTE művészettudomány - magyar szak

9.2 Bárdos András

2002-től MTM-SBS Televízió Rt., műsorvezető-főszerkesztő

1998, 2002 a választásokon a miniszterelnöki viták moderátora

1998-2001 RTL Klub, műsorvezető-főszerkesztő

1986-2000 MTV, Objektív, Napközben, Napkelte stb. műsorvezető

1995-től SZFE, óraadó tanár, tanársegéd

1984-1986 MR, hír- és sportműsorok vezetője

Iskolák:

2002-től SZFE D.L.A.-képzés

1986 MÚOSZ Bálint György Újságíróiskola

1983-1988 ELTE magyar nyelv és irodalom – történelem szak

10. Felhasznált irodalom

- Michael Barratt: Médiaszereplés felsőfokon
Bagolyvár Kk. 2001.
- Bencédy József: Sajtónyelv
MŰOSZ 1995.
- Bethlenfalvy Gábor: Sajtókapcsolati műhelytitkok
Bagolyvár Kk. 2000.
- Bíró-Tolcsvai: Nyelvi divatok
Gondolat Kk. 1985.
- Philippe Breton: A manipulált beszéd
Helikon Kk. 2000.
- Pierre Bourdieu: Előadások a televízióról
Osiris Kk. 2001.
- Buda Béla: Az empátia – a beleélés lélektana
Gondolat Kk. 1978.
- Csermely-Ráduly-Sükösd: A média jövője
Média Hungária 1999.
- Deme-Grétsy-Wacha: Nyelvi illemtan
Ifjúsági Lap-és Kk. 1987.
- Deme László: Közéletiség, beszédmód, nyelvi műveltség
Kossuth Kiadó, 1978.
- Film- és médiafogalmak Kiszótára
Korona Kk., 2002.
- Joseph P. Forgas: A társas érintkezés pszichológiája
Gondolat Kk. 1989.
- George Gerbner: A média rejtett üzenete
Osiris Kk. 2000.
- Horvát János: Televíziós ismeretek
Média Hungária 2000.
- Jakab István: Nyelvi vétségek és kétségek
Madách Kk. 1987.

- Josef Kirschner: A manipuláció művészete
Bagolyvár Kk. 1994.
- Kozák Gyula: A hazugság mindennapi életünkben
Balassi Kk. 2002.
- Malcolm F. Mallette: Újságíró kézikönyv
World Press Freedom Committee 1992.
- Németh Erzsébet: Közzereplés
Osiris Kk. 1999.
- Allan Pease: Testbeszéd
Park Kk. 1989.
- Pelle János: A hírügynök
Tömegkommunikációs Kutatóközpont 1988.
- Rivers-Mathews: Médiaetika
Bagolyvár Kk. 1993.
- Sükösd-Csermely: A hír értékei
Média Hungária 2001.
- Szabó Katalin: Kommunikáció felsőfokon
Kossuth Kk. 2002.
- Szepesi György: Sportmikrofon
Tömegkommunikációs Kutatóközpont 1982.
- Terestyéni Tamás: Médiakritika
Osiris Kk. 1997.
- Terestyéni Tamás: Közzolgálatosság a médiában
Osiris Kk. 1995.
- Trout-Rivkin: Az új pozicionálás
Bagolyvár Kk. 1998.
- Vitray Tamás: Hivatásos sportrajongó
Sport Kk. 1981.

